

Behovsanalys friluftsf- och spontanläggningar

Kultur- och fritidsnämnden

2023-11-XX

Version 0.92 Kandidatversion

Datum: 2023-10-26

Torstein Tysklind

tyresö kommun

Innehåll

Inledning och bakgrund	4
Friluftaktiviteter i kommunens styrande dokument.....	4
Vision	4
Målområden	4
Tyresö 2035 - Översiktsplanen	5
Nära park och natur – Strategi för Tyresös parker och närnatur.....	7
Definitioner	8
Ansvaret för anläggningar	9
Förutsättningar och undersökningar omkring frilufts- och spontanaktiviteter	9
Undersökning om svenska folkets friluftsvanor	10
Undersökningen Ung Livsstil i Tyresö 2022	11
Kommunens befolkningsutveckling	15
Placering av anläggningar	17
Spontana aktiviteter och friluftsliv – organisation?	17
Tröskeln för att delta i aktiviteterna	18
Kommunens roll	19
Inventering av användandet av spontananläggningar	20
Metod	21
Resultat	22
Analys	23
Kartläggning av friluftaktiviteter i kommunen	23
Promenad och fotvandringar	23
Löpning / joggning	26
Cykel	28
Orientering	30
Båtliv	31
Segling	33
Friluftsbad, vinterbad, bastubad, simning på öppet vatten.....	34

Kanot/Kajak.....	35
Klättring	37
Långfärdsskridskor	38
Längdåkning på skidor	39
Discgolf	40
Boule	41
Bangolf	41
Fågelskådning	42
Geocaching och Pokémon GO	42
Fiske.....	43
Jakt.....	44
Flygsport	44
Spontananläggningar.....	45
Utegymp.....	45
Hinderbana.....	47
Racketsport	47
Skateboard	47
Parkour.....	48
Spontanytor för fotboll och andra bollplaner	48
Multiplaner.....	49
Spontanplan för basket	49
Spontanplan för beachvolley / handboll	50
Spontaplan för innebandy utomhus	50
Sammanfattning	50
Anläggningsbehov.....	50
Organisatoriska behov	53
Bilaga 1 Prövning av barnets bästa	54

Inledning och bakgrund

Denna behovsanalys är fjärde del av en serie behovsanalyser där kultur och fritidsförvaltningen haft som mål att skapa en överblick över de behov som finns av anläggningar som stöder kultur- och fritidsaktiviteter och utövande av dessa för Tyresöborna. Tidigare har följande behovsanalyser fastställts:

- Behovsanalys idrottsanläggningar.¹
- Behovsanalys kulturlokaler.²
- Behovsanalys idrottsanläggningar och spontanytor för personer med funktionsnedsättning.³

Behovsanalysen har därför begränsats till en analys av behovet av anläggningar som stödjer friluftaktiviteter, friluftsidrott samt spontan fysisk aktivitet.

Friluftaktiviteter i kommunens styrande dokument

Vision

I Tyresö finns det hållbara livet, nära storstad, skog och skärgård.

I Tyresö finns plats för alla – här trivs nya tankar.

Tillsammans skapar vi trygghet och tillit.

Tyresö är hemma!

Kommunens vision lyfter fram det hållbara livet där vi är nära storstaden, men även nära skog och skärgård. Kommunen har en natur som inbjuder till friluftsliv. Stora områden är naturskyddsområden och nationalpark. Kommunen har insjöar och ligger vid havet, så vattenaktiviteter och båtliv är viktiga för många Tyresöbor.

Målområden

I kommunplanen anges fyra målområden som alla leder mot visionen: medarbetare, kvalitet, leverans och ekonomi, där de tre sista har direkt påverkan på kommunens uppdrag mot medborgarna. I kommunen är det kultur- och fritidsnämnden som ansvarar för frågor som rör friluftsliv och idrott. Nämnden har för dessa tre målområden satt upp följande mål:

- Verksamheter, service och mötesplatser håller god kvalitet
- Tyresöbor har tillgång till ett rikt och varierat utbud av kultur- och fritidsaktiviteter som främjar folkhälsan

---

¹ KFN 2022-05-23 § 48

² KFN 2022-04-25 § 37

³ KFN 2021-11-29 § 77

- Verksamheter, lokaler och anläggningar inom kultur- och fritidsområdet har social-, miljömässig och ekonomisk hållbarhet.

Kultur- och fritidsnämndens verksamhet ska hålla god kvalitet, aktivisterna ska främja folkhälsan och bedrivas med social-, miljömässig och ekonomiska hållbarhet. Delaktighet för alla lyfts även fram i den politiska inriktningen för kommunens mål för kvalitet, och under målet med inriktning mot leverans lyfts följande politiska uppdrag:

Politiskt uppdrag: Kommunen ska tillsammans med civila samhället och Tyresöborna utveckla kultur- och fritidsverksamheter som bidrar till en meningsfull vardag och fritid som är tillgänglig för alla, oavsett ålder, bakgrund och förutsättningar. Kommunen ska hitta sätt att bryta ofrivillig ensamhet.

Stora delar av kultur- och fritidslivet i Tyresö drivs av ideella föreningar. Kommunen ska driva utvecklingen tillsammans med dessa föreningar, tillsammans med civilsamhället, med en målsättning att göra kultur- och fritidsverksamhet tillgänglig för alla grupper.

Tyresö 2035 - Översiktsplanen

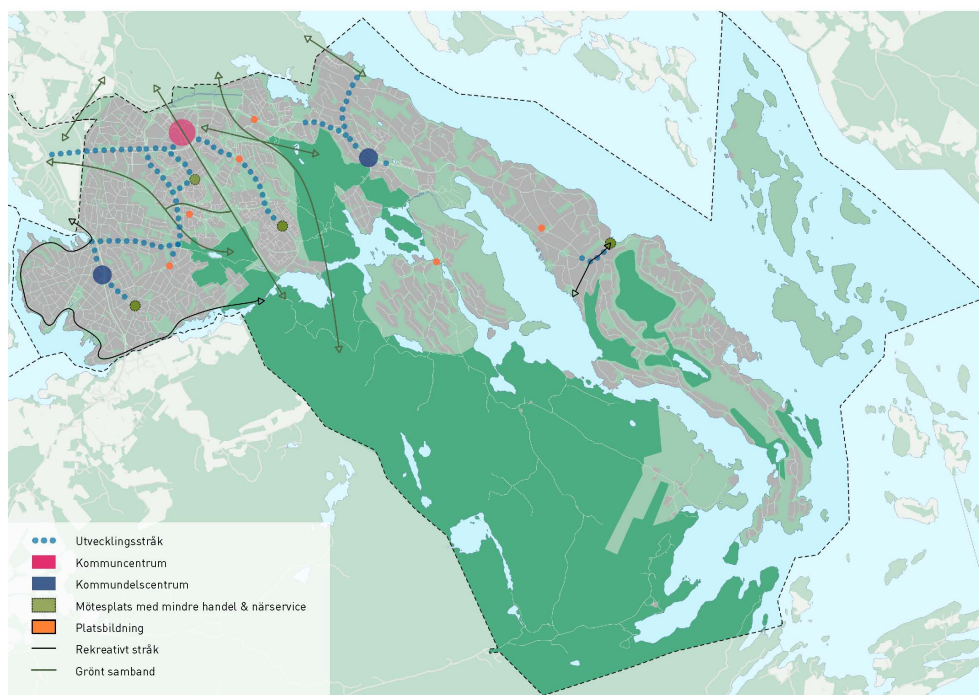
I kommunens översiktsplan lyfts naturen fram som en viktig resurs: *”Kommunen är känt för sin gröna och blå karaktär; naturen, sjöarna, kusten och nationalparken.*

*Översiktsplanens mål är att värna allt detta och att stärka de biologiska spridningskorridorerna där de är svaga”*⁴. I översiktsplanens principer för stadsbyggnad och i dess

tillhörande karta lyfts de gröna stråken fram, och hur dessa ska knyta samman så man kan ta sig från kommunens centrala delar ut till kommunens större grönområden: Albyområdet, Barnsjöområdet och Tyrestakilen. Mellan grönstråken får bebyggelsen utvecklas. Som delar i kommunens gröna och blå identitet lyfts Tyrestakilen fram tillsammans med målbilden om att Tyresöborna har nära till rekreation, friluftsliv, skog, park och vatten och att kommunen därför ska verka för att tillgängliggöra naturen.

---

⁴ Ur förordet till ”Tyresö 2035 – Översiktsplan för Tyresö kommun med redaktionella ändringar genomförda 2022”, s. 4.

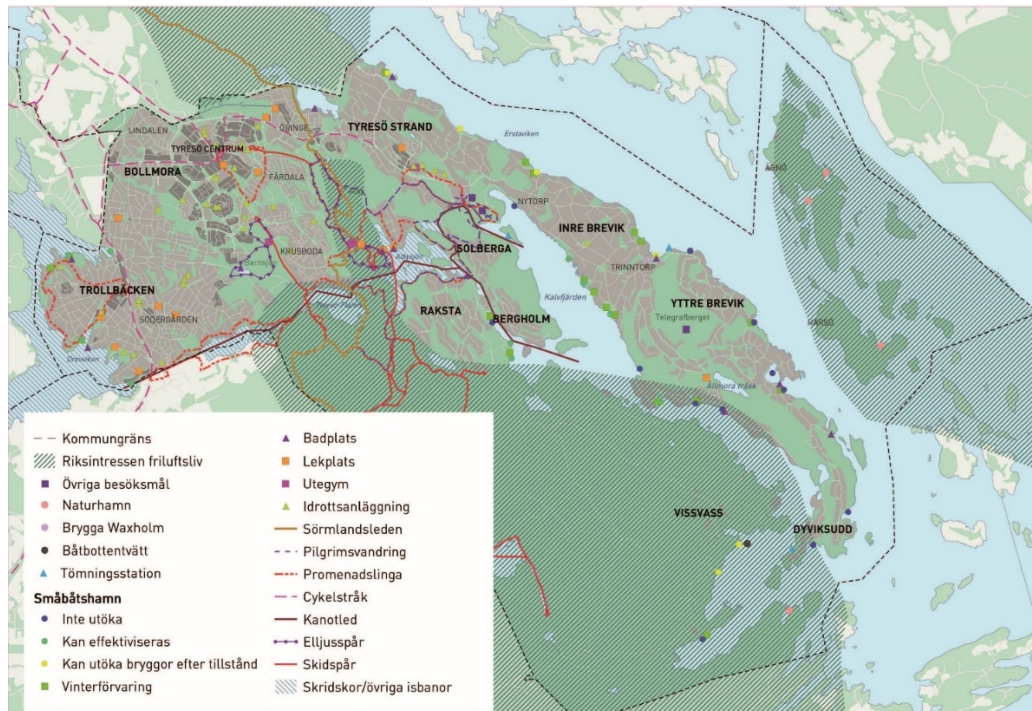

Planen lyfter fram hur naturen ska skyddas, både nationalpark och naturreservat och vattensystemet som består både av sjöar och kust och hur vi samtidigt ska arbeta för att tillgängliggöra naturen för medborgarna.

Följande punkter lyfts fram som aktiviteter i planeringsstrategin för kultur och fritid:

- Sprider kunskapen om Tyresös friluftsliv och alla dess möjligheter till aktiviteter genom olika informationskanaler, festivaler och händelser.
- Fortsätter utvecklingen av Alby naturreservat, enligt utvecklingsplan Attraktiva Alby, som utgångspunkt för det rörliga friluftslivet, inom Alby naturreservats målsättning och föreskrifter (regler).
- Utökar riksintresset för rörligt friluftsliv för att inkludera Alby naturreservat.
- Använder idrottshallar samt kultur- och fritidslokaler effektivt för att ge plats åt fler.
- Anlägger platser för spontana aktiviteter som en del av stadsmiljön.
- Aktiviteter ska finnas för alla. Planering och fördelning av stöd ska främja såväl tävlingsinriktade som icke tävlingsinriktade aktiviteter och fördelas medvetet för att främja att alla aktiveras.
- Använder befintliga bryggområden effektivt. Nya båtplatser tillkommer endast genom utökning av dessa. Båtklubbar klassificeras som ”inte utöka”, ”kan effektiviseras eller utökas med båtplatser men ej fysiskt större”, ”kan utöka bryggor efter tillstånd” enligt kartan nedan.
- I grunda havsvikar och andra känsliga vattenmiljöer är kommunen mycket restriktiv till nya båtbyggor.

- Möjliggör gemensam båtlägningsplats

Nära park och natur – Strategi för Tyresös parker och närnatur⁵

I kommunens strategi för parker och närnatur slås fast att närhet till grönytor är avgörande för att de ska nyttjas. När avståndet till en grönyta överstiger 200 meter, ca 2-3 minuters promenad, så minskar användandet drastisk.

Strategin kopplar vistelse i gröna miljöer till vår fysiska och psykiska hälsa och vårt välbefinnande. ”Sänkt blodtryck, jämnare kortisolnivåer och ökad koncentrationsförmåga är några exempel på hur grönytor kan få oss att må bättre. ... Att ha nära till grönområden är särskilt viktigt för barn, äldre, sjuka, personer med funktionsvariationer och minskad rörlighet”.

I avsnittet om vad detta betyder för Tyresö beskrivs vad vi vill uppnå med våra grönområden: ”Grönområden i form av park och natur är näbart inom promenad eller cykelavstånd, alternativt med kollektivtrafik” och ”längs de gröna stråken i parkerna finns gott om sittplatser som möjliggör ett stopp på vägen. På det viset får fler möjlighet att ta sig till parker och närnatur”.

Parkstrategins målsättningar går väl ihop med delar av de behov som beskrivs i denna behovsanalys. För att göra det lätt med vardagsmotion är det viktigt med grönytor nära där människor bor.

⁵ Antagen av kommunfullmäktige 2019-11-21 § 100

Definitioner

Regeringen har definierat **friluftsliv** som ”vistelse utomhus i natur- och kulturlandskap för välbefinnande och naturupplevelse utan krav på tävling”.⁶ Det ligger i definitionen av friluftsliv att aktiviteten i sig utförs i ”natur-/kulturlandskapet” och därmed inte behöver någon ”anläggning”. Samtidigt kan aktiviteterna vara beroende av anläggningar för att möjliggöra att ta sig till naturen (vägar och parkeringar), för att underlätta aktiviteten (stigar, leder, spänger, broar, bryggor, cykelvägar), för att samla deltagare (föreningslokaler) eller för att lagra nödvändig utrustning (båthus, klubblokaler).

I denna behovsanalys har vi utgått från begreppen **friluftaktiviteter** och **friluftsidrott**. För båda gäller att det är aktiviteter som bedrivs i naturen där naturen i sig utgör ”arenan” där aktiviteten utförs. Det som främst skiljer dessa är syftet med och hur aktiviteterna är organiserade.

Friluftsidrott bedrivs i syfte att ”träna” antingen som fysisk träning eller för att bli bättre på att utföra aktiviteten och innehåller tävlingsmoment. Som idrott ligger den inte inom definitionen av friluftsliv, men för många utövare är naturupplevelse och välbefinnande viktigt. Aktiviteten kan bedrivas i organiserad form i en förening, men kan också bedrivas oorganiserat. Riksidrottsförbundets distriktsorganisation RF-SISU Stockholm har med hjälp av konsultfirman SWECO tagit fram en rapport ”Friluftsidrotter i Stockholmsregionen – en rapport om hur friluftsidrotterna kan verka och växa i en storstadsmiljö” (SISU/SWECO, April 2023) som vi kommer referera till i detta dokument som SISU-rapporten.

Friluftaktiviteter har snarare naturupplevelse och välbefinnande som syfte, även om målsättningen att få motion är viktig för många utövare. Huvuddelen av aktiviteterna utförs i oorganiserad form, mer eller mindre spontant, men det finns också föreningar och organisationer som arbetar med att främja aktiviteten (t.ex. Friluftsrådet, Cykelrådet, Scouterna, Svenska båtunionen).

Definitionerna här över är skarpare än linjerna är i verkligheten. Definitionerna här är skapat främst för att kunna beskriva behoven på ett systematiskt sätt.

En **anläggning** definieras i behovsanalysen som någon form för tillrättaläggning av långvarig eller permanent karaktär för att möjliggöra eller förenkla utförandet av aktiviteten. Anläggningen kommer påverka naturen under lång tid.

En **spontananläggning** definieras som en anläggning som är byggt för att möjliggöra idrottande eller fysisk träning/aktivitet som bedrivs i oorganiserad form. För dessa gäller att de inte kan bokas av idrottsföreningar för schemalagd

---

⁶ Definition i förordningen SFS 2010:2008.

träning. Det kan handla om ett utegym, en padelbana, en basket- eller fotbollsplan, men även en skatepark eller parkcourpark.

Ansvaret för anläggningar

När det gäller frilufts- och spontananläggningar gäller att ansvaret för dessa inte alltid ligger på kultur- och fritidsnämnden.

En viktig fråga är att ansvaret för samhällsbyggandet ligger på kommunstyrelsen och förvaltas av samhällsbyggnadskontoret. Frågor om markanvändning beslutas av kommunstyrelsen. En annan nämnd kan ha ansvaret för särskilda anläggningar och byggnader, men övrig mark, som skogen och den tätortsnära naturen ligger inom kommunstyrelsens och samhällsbyggnadskontorets ansvar.

Gång- och cykelvägar är en del av kommunens infrastruktur och stadsmiljö och förvaltas därför av samhällsbyggnadskontoret. Det samma gäller lekplatser – som på sitt sätt är ”spontananläggningar för barn”.

När det gäller ytor för spontana idrottsaktiviteter så finns vissa planer i anslutning till skolor och skolgårdar. Under dagtid ingår de i skolmiljön och är inte tillgängliga för allmänheten, men ytorna används utom skoltid för spontana aktiviteter. Dessa ytor förvaltas för barn- och utbildningsnämndens räkning av fastighetsenheten som också ligger inom samhällsbyggnadskontoret.

Ett tredje friluftsområde där ansvaret i huvudsak förvaltas av samhällsbyggnadskontoret är båtliv. Huvuddelen av de båtplatser som finns i kommunen (utom de som finns på privat mark) ligger på mark som båtklubbarna arrenderar av kommunen genom samhällsbyggnadskontoret.

Samhällsbyggnadskontoret ansvarar också vissa tillstånd som behövs, som bygglov. För eventuella miljötillstånd ansvarar Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund (SMOHF) för kommunens räkning.

Att ansvaret ligger på olika organisationsenheter gör att frågan om ytornas utveckling blir mer komplex än om det enbart är en nämnd/förvaltning som ansvarar för ytan. Samtidigt är det av liten betydelse för medborgaren som utnyttjar ytan för spontan-/friluftsaktiviteter vem som ansvarar för den. I vissa fall kan kultur- och fritid ha synpunkt på hur en yta ska utvecklas eller utrustas utifrån ett spontan-/friluftsperspektiv. Ibland kan synpunkterna krocka med andra behov för ytan. Här är det viktigt att vi som kommun anlägger ett helhetsperspektiv – hur kan en yta/anläggning nyttjas så att det blir bäst?

Förutsättningar och undersökningar omkring frilufts- och spontanaktiviteter

Tyresö kommun har mycket goda förutsättningar för friluftsliv. Stora delar av kommunen består av naturområden, både särskild skyddade områden

(nationalpark, naturreservat och naturskyddsområden) men även gröna kilar som gör att många Tyresöbor har tillgång till naturen i närområdet. Kommunen har även en lång strandlinje mot hav och vikar men även mot stora insjöar.

För många Tyresöbor är de spontana och oorganiserade friluftaktiviteterna viktiga. I vardagen ger man sig ut på promenader, på löpturer, till utomhusbad, på fisketurer. Många utnyttjar de motionsspår som finns, och när möjligheten bjuds tar man chansen att testa skidor och skridskor. Närheten till vattnet gör att vattenaktiviteter som utomhusbad, paddling, segling och båtliv är viktiga för många.

För att göra en behovsanalys av vad som bör prioriteras är det viktigt med information om hur många som är intresserade av en viss aktivitet. Rapporten försöker därför redovisa så mycket information som möjligt. Informationen kommer från olika källor, både nationella undersökningar, undersökningar inom kommunen, och information från föreningar om antal medlemmar och deltagare. Informationen är inte alltid jämförbar, och bör därför tolkas med försiktighet. Trots det ger den en bild av antalet utövare för olika aktiviteter som kan vara viktig att ha med sig när man ska bedöma vad som ska prioriteras.

För den del av friluftaktiviteter som bedrivs i organiserad form finns viss information om medlemmar och deltagare. Detta är den kategori av information som spretar mest. Kommunen har ingen samlad information om antalet medlemmar i föreningar. Den deltagarinformation som samlas in är främst knuten till det aktivitetsstöd som betalas ut av kommunen och riksidrottsförbundet, och den rapporteringen är mest knuten till unga deltagare. Intrycket är att vissa aktiviteter som genomförs inte rapporteras in. När information spretar i rapporten är inte det för att vi redovisar på ett osystematiskt sätt, utan att det är så informationen ser ut. I rapporten redovisas den information som finns, och läsaren får själva göra en bedömning av denna.

Undersökning om svenska folkets friluftsvanor

Enligt Naturvårdsverkets senaste undersökning om svenska folkets friluftsvanor⁷ (riktad till bosatta i Sverige över 16 år) ägnar i stort sett alla svenskar sig åt friluftsliv i någon form. 80 procent säger sig vara ut i naturen ganska eller mycket ofta på helger och ledigheter, medan endast 50 procent är det på vardagarna. De vanligaste friluftaktiviteterna är enligt undersökningen de enkla aktiviteterna: promenader, vistelser ute i skog och mark, utomhusbad, trädgårdsarbete och cykling. Det mesta av friluftslivet utövas i bebyggda områden (81 procent svarar ibland eller ofta), i skogen (76 procent) på/vid sjöar och vattendrag (71 procent), i parker (65 procent) och på öppna gräsytor (62 procent). 54 procent av svenskarna

---

⁷ Friluftsliv 2018, Nationell undersökning av svenska folkets friluftsvanor, Naturvårdsverkets rapport 6887

kan inte utöva friluftaktiviteter så ofta som de önskar och den vanligaste orsaken är brist på tid. De allra flesta (90 procent) tycker att friluftsliv är bra för hälsan, två tredjedelar tycker att det gör livet mer meningsfullt och över hälften uppger att tillgången till friluftsliv påverkat valet av bostadsort.

De vanligaste idrotts- och motionsaktiviteterna i Sverige är enligt centrum för idrottsforskning⁸ promenader, löpning och styrketräning. Det är aktiviteter som ofta utövas på egen hand. Promenader och löpning är typiska friluftaktiviteter men även styrketräning kan utföras utomhus och kan främjas till exempel med utegym.

Det är alltså de enkla och spontana aktiviteterna som är vanligast, och som utövas av de flesta och som upplevs ge mening och hälsa. Det är aktiviteter som utförs nära hemmet, på anlagda promenadstråk, öppna gräsytor och vid stränder. För utvecklingen av dessa anläggningar behöver kommunen ha ett främjande förhållningssätt. Kommunens uppgift blir att undanröja hinder och skapa bättre förutsättningar för aktiviteterna. Friluftundersökningen har även försökt identifiera vilka saker som hindrar människors tillgång till friluftsliv. En del av hindren handlar om människors livssituationer: Hela 78 procent uppger att vistelse i skog och mark hindras av tidsbrist och familjesituationen. Andra viktiga hinder är att man saknar någon att promenera med (41 procent), saknar tillgång till lämpliga platser (36 procent) eller saknar information (25 procent). För så många som 18 procent handlar det om otrygghet och för 15 procent om brist på transportmöjligheter. Det visar att genom att arbeta med den tätortsnära skogen och möjliggöra för människor att utöva friluftsliv i vardagen finns mycket att vinna.

Liknande svar finns för andra enkla aktiviteter som vistelse i skog och mark, jogging samt cykling på vägar. Det finns hinder i människors dagligliv som tidsbrist, men tillgång till lämpliga platser, sällskap, information, transportmöjligheter och trygghet spelar en viktig roll. Kvinnor utövar mer friluftsliv än män, men upplever i större grad hinder som otrygghet, möjligheter till transport och tillgång till lämpliga platser.

Undersökningen Ung Livsstil i Tyresö 2022

Under 2022 genomfördes undersökningen Ung Livsstil bland högstadiel elever i Tyresö. Undersökningen gick till ca 1000 elever, och svarsfrekvensen var hela 76 procent. Totalt finns ca 2 250 ungdomar i aktuell ålder i kommunen.

Även om undersökningen har besvarats av en begränsad åldersgrupp, så är den det bästa material vi har där en grupp medborgare i Tyresö har svarat om hur de ser

---

⁸ Centrum för idrottsforskning hemsida, <https://centrumforidrottsforskning.se/kunskap-om-idrott/halsa-traning-och-prestation/motion-och-halsa>, avläst 2023-08-07.

på bland annat spontanidrott och friluftsliv. Därför redovisas resultaten på frågor som anknyter till spontanidrott och friluftsliv i denna rapport.

Det var tydligt i undersökningen att idrott, motion och styrketräning var viktiga aktiviteter både för killar och tjejer. Hela 90 % av ungdomarna tränade/motionerade på fritiden en eller fler gånger i veckan. Aktiviteterna fördelades så här:

Fråga 10 b: Vilken idrott/aktivitet gör du när du svettas och blir andfådd?			
Aktivitet	Rang ordning	Andel Flickor %	Andel Pojkar %
Gym/styrketräning	1	45	51
Jogga/löpträna	2	42	33
Fotboll	3	15	36
Dans	4	16	1
Promenader	5	11	2
Rida/vara i stallet	6	7	1
Basket	7	3	7
Gymnastik/Cheerleading	8	7	1
Innebandy	9	3	5
Träning allmänt	10	10	7

För båda pojkar och flickor är styrketräning viktigt. Löpträning och joggning är nästan lika viktigt som styrketräning för tjejerna medan killarna har fotboll som sitt andra val tätt följt av löpträning.

Fråga 24: Hur många gånger under de senaste 4 veckorna har du på din fritid varit på/gjort: (urval av aktiviteter med koppling till spontanläggningar eller friluftsliv)						
Aktivitet	Andel i %		Andel tjejer		Andel killar	
	Någon gång	3-4 gånger eller mer	Någon gång	3-4 gånger eller mer	Någon gång	3-4 gånger eller mer
Idrottat/motionerat på egen hand	71	47	73	45	69	50
Gått snabba promenader (minst 30 min)	65	37	74	43	56	32
Spontanidrottsplatser för ex. basket, innebandy, fotboll, volleyboll, padel	51	33	43	23	62	45
Motionsspår	40	20	44	18	35	19
Utflykt i skog och mark (fiskat/vandrat)	41	13	44	12	38	13
Utegymp	35	11	36	12	36	12
Skatepark 135 mellan centrum och Nyboda	20	7	18	17	21	9
BMX/Moutanbike / dirtbike	13	8	5	1	18	12

Spontana motionsaktiviteter är viktiga för många ungdomar. Även för ungdomar är promenader viktiga, allra mest för tjejerna. Det är också många som använder spontanidrottsplatser, motionsspår och utegym. Det är också tydligt att spontanidrottsplatser används mer av killar, utegym används i lika stor grad av alla medan tjejerna är mer aktiva i motionsspåret.

Vilka aktiviteter efterfrågar de unga? Vilka spontan- och friluftaktiviteter skulle de vilja ägna sig åt? Frågan kan ge en indikation av vilka anläggningar kommunen skulle behöva satsa på framåt.

Fråga 27: Hur många gånger i veckan skulle du vilja göra följande på fritiden? (urval av aktiviteter med koppling till spontanläggningar eller friluftsliv)						
Aktivitet	Andel i %		Andel tjejer		Andel killar	
	1 gång eller mer	3 gånger eller mer	1 gång eller mer	3 gånger eller mer	1 gång eller mer	3 gånger eller mer
Idrottat/motionerat på egen hand	75	31	74	30	74	23
Gått snabba promenader (minst 30 min)	69	28	79	35	60	17
Spontanidrottsplatser för ex. basket, innebandy, fotboll, volleyboll, padel	54	20	49	15	61	18
Motionsspår	50	13	54	14	47	10
Utflykt i skog och mark (fiskat/vandrat)	36	7	34	5	40	8
Utegymp	45	10	46	11	46	10
Skatepark 135 mellan centrum och Nyboda	15	3	13	3	17	1
BMX/Moutanbike / dirtbike	19	5	11	1	24	5

De flesta av aktiviteterna vill ungdomarna göra mer av. För vissa aktiviteter är det dock tydligt att ungdomarna skulle göra betydligt mer. Både motionsspår och utegym är aktiviteter som efterfrågas mer. Det är också betydligt fler som skulle vilja ägna sig åt BMX/Mountainbike/Dirtbike än de som faktisk gör det. Här är det en tydlig övervikt av killar som är intresserade.

I undersökningen ställs också frågan vilka typer av idrotts- och fritidsanläggningar ungdomarna tycker att kommunen ska satsa på:

Fråga 34: Vilka av följande typer av idrotts- och fritidsanläggningar tycker du att Tyresö kommun ska satsa på? <i>(Kryssa för högst 4 alternativ! Kryssar du i fler än 4 alternativ räknas inte ditt svar)</i>			
	Andel flickor %	Andel pojkar %	Andel %
Badplatser (utomhus)	45	31	38
Gym (inomhus)	32	36	34
Fotbollsplaner	19	38	29
Utegym	13	12	13
Fotbollshall	7	15	11
Golfbanor	6	15	11
Simhallar	15	8	11
Rackethall	9	12	10
Skjutbanor	7	13	10
För anläggningar med 10 % eller fler förespråkare har alla typer anläggningar redovisats. För anläggningar med färre förespråkare redovisas endast anläggningar för spontan- och friluftaktiviteter			
Motionspår	8	5	7
Agility	8	3	6
BMX-banor/mountainbikebanor	2	8	5
Isbana utomhus	7	2	5
Skidspår	5	5	5
Dansbana utomhus där du kan spela egen musik	8	1	5
Beachvolleybollplaner	7	2	4
Näridrottsplats (idrotta utan ledare)	4	4	4
Yta för parkour	1	4	3
Skateboardanläggningar	2	2	2

Utomhus badplatser kommer högst upp, och verkar vara något som många tycker ska prioriteras. Av spontananläggningarna placerar utegym sig högst.

Kommunens befolkningsutveckling

Kommunens befolkning uppgick vid utgången av 2022 till 49 214 invånare. Enligt den senaste befolkningsprognosen⁹ kommer befolkningen växa till 56 172 invånare fram till 2032.

	Prognos befolkningsutveckling 2022-2032 per ålderskategori.					
	2022		2032		Förändring	
	Antal	Andel %	Antal	Andel %	Antal	Andel %
Unga 0-19	12 451	25,3%	13 398	23,9%	947	-1,4%
Unga vuxna 20-29	5 331	10,8%	6 281	11,2%	950	0,3%
Vuxna 30-64	23 079	46,9%	26 045	46,4%	2 966	-0,5%
Äldre 65+	8 353	17,0%	10 449	18,6%	2 096	1,6%
Summa	49 214	100,0%	56 172	100,0%	6 958	0,0%

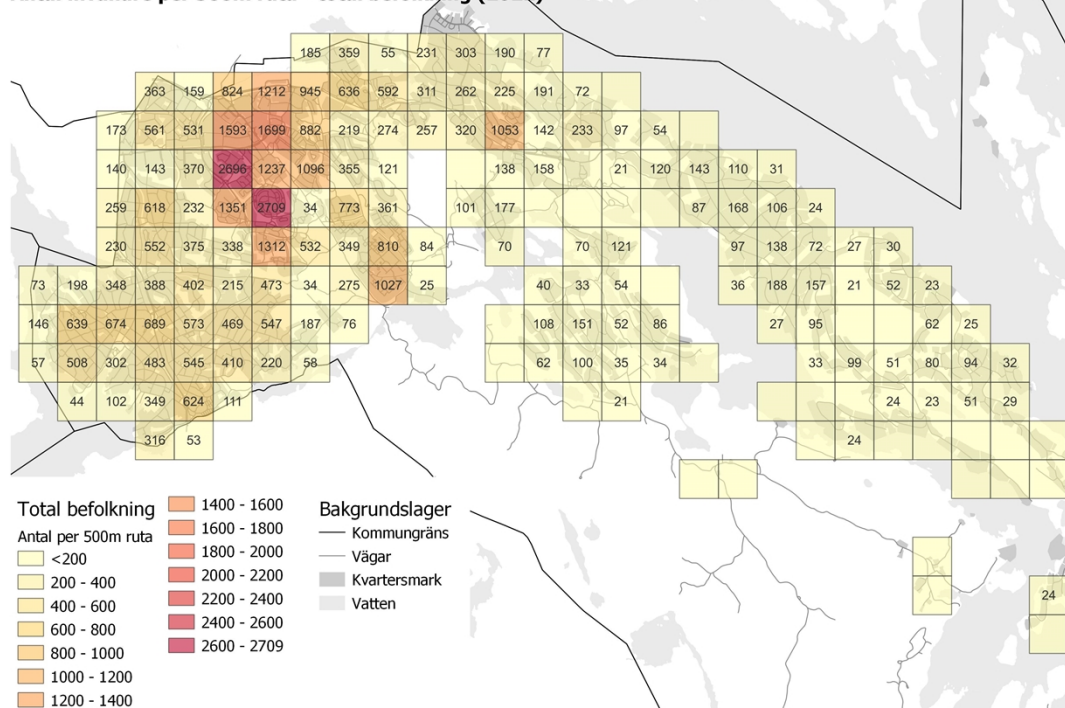
Den tydligaste trenden enligt undersökningen är att andelen unga kommer att sjunka, medan andelen äldre kommer att öka. Trenden att antalet äldre ökar förväntas fortsätta även följande år. Antalet vuxna ökar, men andelen vuxna minskar något. Den förväntade befolkningsökningen är totalt på 14 %, och det är rimligt att anta att detta kommer innebära en ökad press på alla kommunens anläggningar, även spontan- och friluftsanläggningarna.

Befolkningen bor inte jämnt fördelat över kommunen. Kartan nedan visar kommunen uppdelat i rutor färgkodad efter befolkningskoncentration. För varje ruta som har fler än 20 invånare redovisas antalet. För rutor med 20 eller färre invånare redovisas ingen siffra av integritetsskäl.

---

⁹ Befolkningsprognos April 2023 – som utgår från prognos över bostadsbyggande från mars 2023.

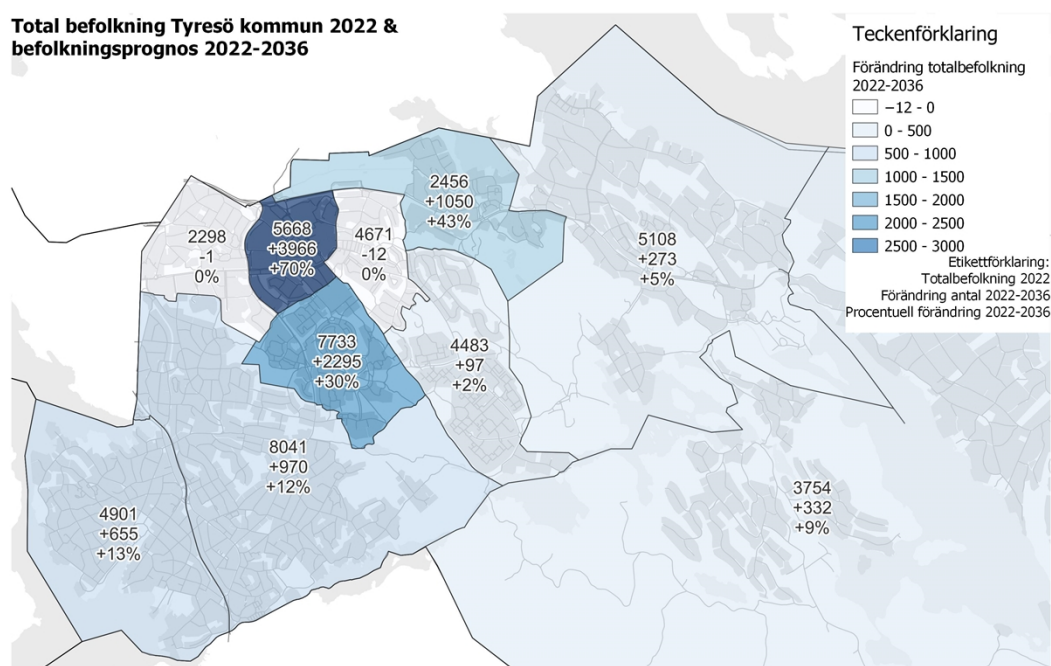
Antal invånare per 500m ruta - total befolkning (2022)

Befolkningskoncentrationen är störst i kommunens västra delar, särskilt i centrumområdet och Trollbäcken. Det finns även en koncentration i Strand i östra delen. Liknande kartor har tagits fram för de olika åldersgrupperna i översikten ovan, och bilden är stort sätt den samma. Det är inget geografiskt område som utmärker sig tydligt, där det i dag bor fler äldre eller fler yngre.

När det gäller befolkningsutvecklingen framåt visar kartan nedan i vilka områden kommunen förväntar sig att befolkningen ska öka.

Total befolkning Tyresö kommun 2022 & befolkningsprognos 2022-2036

Kartan utgår från byggprognoserna i början av 2023, och visar att den största ökningen kommer att komma i kommunens centrala delar, där vi redan i dag har en stor befolkningskoncentration.

Placering av anläggningar

Friluftsanläggningar finns av naturliga skäl i de delar av kommunen där det finns förutsättningar för friluftsliv, i kommunens naturområden. Så som kommunen ser ut finns en koncentration av anläggningar i anslutning till Alby friluftsområde, i den gröna kilen Wättingestråket/Barnsjöområdet samt i Fornuddsparken. Anläggningar med vattenanknytningar ligger vid insjöar och mot havet, medan vandringsleder finns i Tyresta nationalpark.

Det gör att de flesta friluftsanläggningarna är placerade en bit bort från där människor bor, vilket gör att många blir beroende av transport för att ta sig till dem. För Tyresöbor i kommunens nordliga och västliga delar kan det vara lättare att ta sig till naturområden som ligger utanför kommungränsen.

Att friluftsanläggningarna ligger en bit bort gör att kommunens parker och grönområden är viktiga platser för friluftaktiviteter. För barn kan ju en dunge på några få träd vara av allra största vikt. I områden långt bort från de större naturområdena blir varje träd och buske allt viktigare för friluftslivet. Därför är det viktigt att friluftsperspektivet är med när dessa bostadsnära områden förvaltas, och även att om möjligt vidta åtgärder för att göra dem ännu mer tillgängliga för friluftsliv.

När det gäller anläggningar för spontanidrott så är dessa lättare att planera. Det är önskvärt att dessa placeras nära där människor bor, nära områden med hög befolkningskoncentration. Därför är det, när kommunen utvecklar områdena i centrala Tyresö, viktigt att reservera utrymme för anläggningar för spontanidrott, till exempel utegym. Dessa behov behöver lyftas fram när kommunen planerar sin framtida markanvändning. Ofta behövs inte så stora ytor, men att de finns är viktigt för många.

Spontana aktiviteter och friluftsliv – organisation?

I och med att aktiviteterna i stor grad bedrivs i oorganiserad form finns ingen företrädare för de medborgargrupper som utöver dem. Det innebär att det finns en risk att sådana värden inte förs fram när kommunen gör sina planer.

Tre drivkrafter finns som gör att människor väljer att bedriva friluftsliv i en organiserad form:

- Dels för att vi som människor söker gemenskap omkring det vi är intresserade av. Vi vill dela erfarenheter med andra som har samma intressen som oss och utöva aktiviteterna tillsammans

- Dels för att det ger en större trygghet när aktiviteter utövas tillsammans med andra.
- Dels för att vi, genom föreningar, har lättare att skapa förutsättningar och infrastruktur för att bedriva aktiviteterna. Ju mer infrastruktur aktiviteten kräver ju viktigare blir det. Det finns klubbar som främjar cykling, friluftsliv, vandring, klättring och paddling, även om alla aktiviteterna kan bedrivas i oorganiserat form. För andra aktiviteter är en föreningsanknytning näst intill nödvändig t.ex. för att bedriva båtsport måste man vara medlem i en båtklubb – annars är det svårare att komma åt vattnet.

Det gör att kommunen, när förutsättningar för friluftsliv och spontanaktiviteter ska planeras, möter tre olika grupper med väldigt olika förutsättningar för att göra sin röst hörd

- En stor grupp människor som bedriver spontana aktiviteter utifrån väder och vind, vad de har lust till den dagen och vem de kan göra dem med. Detta är de vanligaste motionsaktiviteterna i Sverige. Detta är en grupp som saknar naturliga företrädare
- Människor med särskilt intresse inom någon friluftaktivitet eller friluftsidrott och som slutit sig samman för att skapa bättre förutsättningar för utövandet och för att utöva i gemenskap. Sådana grupper har företrädare och kan vara mer eller mindre duktiga att framföra sina behov och synpunkter till kommunen.
- Människor som bedriver fritidsaktiviteter där man är beroende av anläggningar för att utöva dem, och således måste ha strukturer för kontakt med kommunen.

Tröskeln för att delta i aktiviteterna

Syftet med kommunens satsningar på friluftsanläggningar och spontanaktiviteter utgår från målsättningen att främja folkhälsan och det politiska uppdraget att skapa aktiviteter som är tillgänglig för alla, oavsett ålder, bakgrund och förutsättningar.

Många friluftaktiviteter innebär behov av särskilda kläder och särskilt utrustning. När aktiviteten är omöjlig att delta i utan att ha tillgång till kostsam utrustning/kostsamma kläder innebär det en tröskel för att börja med aktiviteten, och det kan i sig innebära att aktiviteten inte är tillgänglig för alla. Bedömningen är att det från folkhälsoperspektiv kan vara viktigare för kommunen att satsa på aktiviteter där ingångströskeln är låg.

För många aktiviteter gäller att det är möjligt att komma igång med aktiviteten med relativt enkel utrustning, men att många utövare med särskilt intresse väljer att köpa dyrare utrustning.

I behovsanalysen har ingångströskeln för olika aktiviteter bedömts i tre kategorier:

- Låg ingångströskel – aktiviteter där det stora flertalet har tillgång till utrustningen eller har möjlighet att få tillgång till den.
- Medelhög ingångströskel – aktiviteter där utrustning behövs, men där kostnaden för utrustningen inte bedöms som så hög att den innebär ett hinder för många.
- Hög ingångströskel – aktiviteter där kostsam utrustning behövs och där kostnaden innebär ett hinder för många.

Kommunens roll

Kommunens utmaning i detta scenario blir att på ett balanserat sätt fördela sina resurser till fritidsaktiviteter så att kommunens mål och de politiska uppdragen uppnås (god kvalitet, rikt utbud som främjar folkhälsan, hållbart, tillsammans med civilsamhället och tyresöborna, bryta ofrivillig ensamhet). Det krävs en balans så att möjligheter att utöva fritidsaktiviteter skapas för alla, även för de som inte är organiserade, och att resurserna prioriteras där de gör mest nytta för helheten.

Det är viktigt att satsa på aktiviteter för unga. Det är när kroppen växer och byggs som underlaget läggs för en god hälsa genom hela livet. Därför tas ungas behov upp särskilt i denna utredning.

Dock vill vi också lyfta fram en annan växande befolkningsgrupp: de äldre. Antalet och andelen äldre kommer att växa de kommande tio åren. Det är en grupp med andra förutsättningar och behov än de unga. Kommunen har mycket att vinna på att arbeta hälsofrämjande för denna grupp.

Många aktiviteter som bedrivs spontant är ändå av en karaktär att de behöver tillgång till infrastruktur eller särskilda naturliga förutsättningar som gör det möjligt att bedriva aktiviteten. Skidåkning kan bedrivas när snön faller, men blir mycket mer attraktiv om skidspåren prepareras. Klättring kräver tillgång till lämpliga klippor att klättra på, och för att bedriva skärmflygning krävs kullar och berg som startplats och en gräsklädd landningsplats under kullen. Långfärdsskridskor är en annan aktivitet som visserligen kan utövas när sjöarna fryser till, men där en plogad bana gör att säsongen förlängs avsevärt. Att ha båt kräver tillgång till brygga eller ett ställe båten kan läggas i och även en förvaringsplats.

För att möjliggöra för fler att ta del av friluftaktiviteter kan viktiga uppgifter för kommunen vara att skapa infrastruktur för att utföra aktiviteter, för att ta sig till områden där det är möjligt men även för att skapa trygga miljöer. I planprocesser behöver friluftsvärden bevakas så att viktiga rekreationsområden skapas och framför allt inte byggs bort. Kommunen kan främja organisationer som arbetar för att skapa social gemenskap omkring aktiviteter där människor kan hitta sällskap att idka friluftsliv tillsammans med.

I kartläggningen nedan kommer vi gå igenom olika friluftsförutsättningar och spontanaktiviteter, vilka förutsättningar som finns att bedriva dessa i Tyresö samt hur de är organiserade. Utifrån perspektivet ovan kommer vi också lyfta frågan om aktiviteten kan bedrivas spontant eller i organiserad form, och hur dyr utrustning som behövs för att komma i gång med aktiviteten. Man kan anta att aktiviteter som kräver kostsam utrustning har en större tröskel för att komma igång och att det därför utifrån ett folkhälsoperspektiv kan vara bättre att satsa på anläggningar och stöd till aktiviteter som har lägre ingångströskel.

En särskild kategori är spontanläggningar. Syftet med dessa är att locka och ge möjlighet till fysisk aktivitet i organiserad form. De riktar sig till alla åldrar, men kanske särskilt till barn och unga. I och med att poängen är det ”spontana” och organiserade saknas formella representanter för intresset. Ibland kommer förslag upp från ungdomar (och andra medborgare) om att få anläggningar som stödjer en viss aktivitet. Ett problem här är att kommunens processer malar sakta och att innan kommunen har fått en anläggning på plats kan intresset ha avtagit.

När det gäller fler av friluftsidrotterna lyfts i SISU-rapporten tillgång till mark och tillstånd att bedriva verksamhet fram som ett utvecklingsområde. För dessa idrotter utgör naturen ”arenan”, men det organiserade sättet marken utnyttjas gör att den inte täcks in av den allmänna tillgången till naturen som allemansrätten innebär. Det kan behövas tillstånd och kontakt med många intressenter: markägare, jaktvårdsintressen, kommunen, statliga myndigheter m.fl. Orienteringsidrotten listar så många som tolv olika aktörer som föreningarna kan behöva ha kontakt med för att få tillstånd till större arrangemang.¹⁰ Liknande förutsättningar finns för övriga friluftsidrotter (klättringsidrott, cykelidrott, flygsport, kanot, rodd och segling) även om problemställningarna varierar utifrån sportens förutsättningar och organisering.

För vissa av friluftsidrotterna är inte det viktigaste att kommunen ”bygger anläggningar” för att bedriva idrotten, men mer att kommunens kultur- och fritidsförvaltningen kan vara ett stöd för föreningarna när det gäller att få de tillstånd som behövs för träning och tävling utifrån de olika sporternas förutsättningar.

Inventering av användandet av spontanläggningar

Kultur- och fritidsförvaltningen har fjorton anläggningar speciellt inriktade mot spontanidrott/spontanaktivitet: fyra utegym, två padelbanor, en skatepark, en parkourpark, en basketplan, en beachvolley/handbollsplan och en innebandyplan utomhus. Dessutom finns tre elljusspår, två i Alby och ett vid Barnsjön.

---

¹⁰ SISU rapporten, s. 17.

För att ta reda på hur dessa planer används genomfördes i juni 2023 en enkel inventering av hur och av vem vissa av planerna nyttjas.

Metod

Av logistiska skäl valde vi att koncentrera oss på ytor som låg koncentrerade, och som på enkelt sätt kunde nås med cykel:

- På Wättinge: skateparken, parkourparken, basketplan, padelbanan och utegymmet.
- I Alby: utegymmet och motionsslingan.

Inventeringen gick till så att platserna besöktes sex dagar i rad från torsdag till tisdag. Besöken skedde lite olika tider varje dag, på veckodagar från eftermiddagen fram till kväll (mellan 14:00 och 18:00/19:00), på helgerna mitt på dagen från 12:00-16:00.

Varje spontantäta observerades vid varje tillfälle ca 20 minuter. Motionsspåret och utegymmet i Alby observerades längre tid – mellan 55 minuter och en och en halv timme. Metoden kändes rimlig, då man inte kan få översikt över alla som rör sig på ett motionsspår under en kort vistelse. Observatören registrerade antalet användare och gjorde själv en bedömning av kön och ålder på användarna. Metoden är inte utan felkällor, men bedöms ändå som tillräcklig för att ge en översiktlig bild av hur ytorna används.

Även vädret registrerades, men i och med att inventeringen gjordes under en högtrycksperiod var vädret soligt vid alla registreringstillfällen utom första dagen då det först var molnigt sedan uppklarnande. Utomhustemperaturen registrerades inte.

Resultat

Under inventeringen registrerades totalt 389 användare. Det gjordes totalt 42 observationer/mätpunkter vilket betyder att det i snitt var 9,26 användare vid varje observation. Totalt var två tredjedelar (67 %) av användarna män/pojkar och en tredjedel var kvinnor/flickor.

	<i>Specialanläggningar</i>				<i>Motionsanläggningar</i>			<i>Totalt</i>
	Skate-park	Parkour	Basket	Padel	Utegym Wättinge	Utegym Alby	Motions-spår Alby	Totalt
Antal	57	23	37	40	72	79	81	389
Procentandelar								
Total	15	6	10	10	19	20	21	
kvinnor/flickor	15	35	54	20	25	33	51	33
män/pojkar	85	65	46	80	75	67	49	67
Åldersfördelning i procent								
Under 7	25	52	8	10	4	13	0	12
7-12 år	42	39	57	20	8	5	0	19
13-19 år	25	0	14	15	18	10	14	15
20-39 år	9	9	22	50	49	43	53	38
40-64 år	0	0	0	5	21	27	32	16
65-äldre	0	0	0	0	0	3	1	1
Åldersfördelning i procent unga/vuxna								
19 år och yngre	91	91	78	45	31	28	14	45
20 år och uppåt	9	9	22	55	69	72	86	55

Flest användare registrerades i motionsspåret i Alby samt i de två utegymmen. Metoden kan ha gynnat de två anläggningarna i Alby som registrerades under längre tid vid varje tillfälle.

Av ”specialanläggningarna” hade skateparken flest besökare, följt av padelbanan, basketplan och parkourparken.

På två av anläggningarna, basketplan och i motionsspåret i Alby var det något fler kvinnor/flickor än män/pojkar, men på övriga anläggningar är det en kraftig övervikt av män/pojkar.

När det gäller åldersfördelningen ser vi att det är flest vuxna som använder utegym och motionsspår, medan ungdomarna är i övervikt på skatepark, parkourpark och basketplanen. Padelbanan har den anläggning som har jämnast fördelning mellan unga och vuxna. Lite avvikande är parkourparken som inte verkar användas alls av tonåringarna, men som har en liten grupp vuxna mellan 20 och 39 som använder den. Även skateparken används av en liten grupp vuxna.

Analys

Undersökningen visar att de anläggningar som kommunen satsat pengar på i stor utsträckning används av medborgarna. Det är även tydligt att anläggningar som först och främst är motionsanläggningar är populärast bland de vuxna, medan anläggningar med inriktning mot enskilda aktiviteter och som är lite mer utmanande används av de unga.

Detta styrks i undersökningen Ung Livsstil 2022 där det var tydligt att spontan- och friluftsanläggningarna används av ett stort antal ungdomar i kommunen. Över hälften av ungdomarna hade använt någon spontanidrottsplats senaste 4 veckorna och en tredjedel hade varit där 3-4 gånger eller mer.

Vid de inventerade tillfällena användes anläggningarna mest av män/pojkar. Vi ser även i undersökningen Ung Livsstil att pojkarna i större grad uppger sig ha använt spontananläggningarna. För utegymmen uppgav tjejerna att de använder dem lika mycket, fast i inventeringen var pojkar/män fler även där. Motionsspåret är populärt bland tjejerna.

Det kan, utifrån resultatet, vara viktigt att kommunen i fortsättning satsar på anläggningar som tilltalar och riktar sig till tjejer/kvinnor.

Kartläggning av friluftaktiviteter i kommunen

Promenad och fotvandringar

Att ge sig ut och promenera eller vandra är den vanligaste spontana friluftaktiviteten. Enligt undersökningen Ung Livsstil gäller det även för ungdomar i Tyresö. Promenader kan i princip ske var som helst på vägar, gångvägar och stigar i kommunen. Fotvandring går gärna över längre distanser och sker normalt i naturområden. En särskild inriktning är pilgrimsvandringar där vandringen kombineras med inre reflektion.

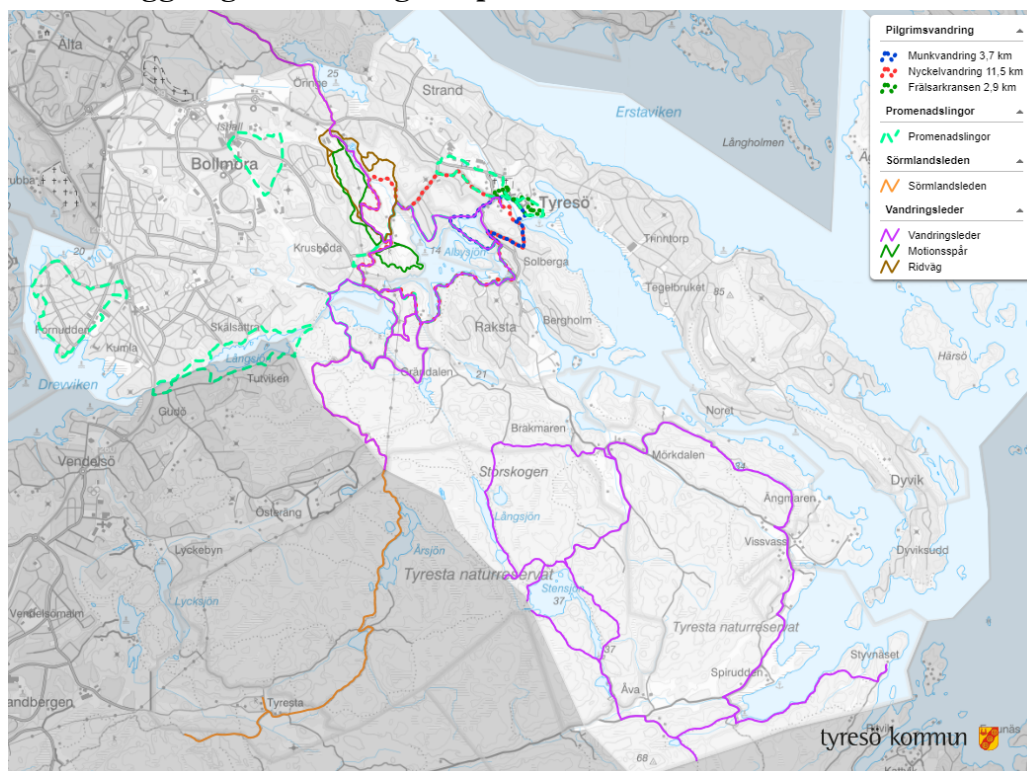
Promenader sker huvudsakligen i oorganiserad form.

Promenader är sannolikt den aktivitet som har minst utrustningsbehov. Vanliga skor och kläder räcker. För den som vill ge sig ut på längre vandringar ut i naturen och på stigar kan behovet av bättre skor och kläder bli aktuellt.

Det låga utrustningsbehovet bidrar till att promenader är den vanligaste spontanaktiviteten. Den kan utövas av alla åldrar och även av äldre som ofta kan få skador vid mer påfrestande aktiviteter, som löpning. Bedömningen är att tröskeln för att komma igång med aktiviteten är låg. Det innebär att aktiviteten har en stort positivt potential från folkhälsoperspektivet.

Det finns flera föreningar som arrangerar fotvandringar i grupp: Föreningen Sörmlandsleden, Svenska Turistföreningen Södertörn samt Svenska kyrkans Pilgrimscenter i Tyresö.

Tillrättaläggning för vandring och promenad

Sörmlandsleden går genom Tyresö kommun. Den kommer in i kommunen vid Öringe sjön, fortsätter genom Alby naturreservat och in i Tyresta nationalpark vid Tyresö-Flaten för att passera nationalparken och fortsätta in i Haninge kommun. Under hösten 2023 planerar föreningen Sörmlandsleden en enklare justering av leden så att den passerar Alby friluftsgård, sedan via Alby badet fram till den nya bron över Nyforsviken och därefter in i nationalparken.

I Tyresö finns det idag sju markerade vandringsleder, ingen av dessa har kommunal drift utan sköts av Sörmlandsleden eller Tyresta nationalpark. Det finns ett flertal slingor för promenader som det finns enklare kartor och guidningar för, men väl ute i naturen finns inga spårmarkeringar att följa. På några ställen finns äldre markeringar men ingen kontinuerlig drift och skötsel i syfte att leda invånarna rätt.

I anslutning till Pilgrimscenter finns fyra vandringsleder som delvis sammanfaller med andra vandringsleder i kommunen samt en led som går i parkområdet omkring Tyresö kyrka och Tyresö slott.

Kultur- och fritidsnämnden har även fattat investeringsbeslut på att anlägga det som kallas ”Hälsans stig”.¹¹

Utöver leder kan det vara viktigt att satsa på attraktiva utflyktsmål att vandra till som kan ge människor inspiration att ge sig ut i naturen till fots. Tyresö kommun har många vackra och populära utflyktsmål, några exempel på platser är Tyresö slott, Klövberget, Telegrafberget, Kolardammarna, Dyvikslövängar och Alby friluftsgård.

Många som fotvandrar är intresserade av att äta utomhus. I kommunen finns 18 iordningställda grillplatser. Tio av platserna ansvarar kommunen för medan åtta finns inom Tyresta naturreservat eller Tyresta nationalpark.

Scouting och liknande verksamheter

Det finns även organisationer där utflykter i naturen ingår som en viktig del av verksamheten. Tyresö har två scoutkårer som bedriver en stor del av sin ungdomsverksamhet utomhus. Trollbäckens scoutkår är en av landets största kårer med hela 550 medlemmar och 5 500 inrapporterade deltagartillfällen 2021. Krusboda scoutkår är något mindre och rapporterade in 2 200 deltagartillfällen samma år.

Även Friluftsfrämjandet och Naturskyddsföreningen uppger på sin hemsida att de bedriver denna typ av aktiviteter.

Behov av kommunala anläggningar och kommunalt stöd

En sak som kan hindra människor från att ge sig ut och röra på sig är om de inte känner sig trygga. Därför är något av det viktigaste kommunen kan göra för promenader som spontanaktivitet är att skapa trygga miljöer i närheten av bostadsområden där människor kan promenera/vandra.

För äldre och de som har begränsningar i sin rörelseförmåga kan det vara önskvärt att det finns bänkar utplacerade längs promenadstråken. Möjlighet till vila kan göra det möjligt att röra sig längre sträckor och att förlänga utevistelsen. Detta är också i linje med kommunens strategi för parker och närnatur.

Det är bra att kommunen har tillskapat promenadstråk. Det gör att hänsyn kan tas till promenader när detaljplaner tas fram och markanvändning planeras. Det öppnar också för en ytterligare utveckling av dessa stråk, med skylar, bänkar och belysning.

Mellan 2019-2022 genomfördes projektet Nationellt ramverk för vandringsleder vilket lett till att det nu finns en gemensam standard och ett ramverk som är öppet och tillgängligt som stöd och hjälp för alla som arbetar med utveckling av

---

¹¹ Kultur- och fritidsnämnden, 2023-04-24 § 29.

vandringsleder. Kriterierna handlar om organisering, den fysiska leden, upplevelse, service samt kommunikation och kan ses som ett verktyg för att utveckla hållbara och attraktiva vandringsleder för besökare och invånare.

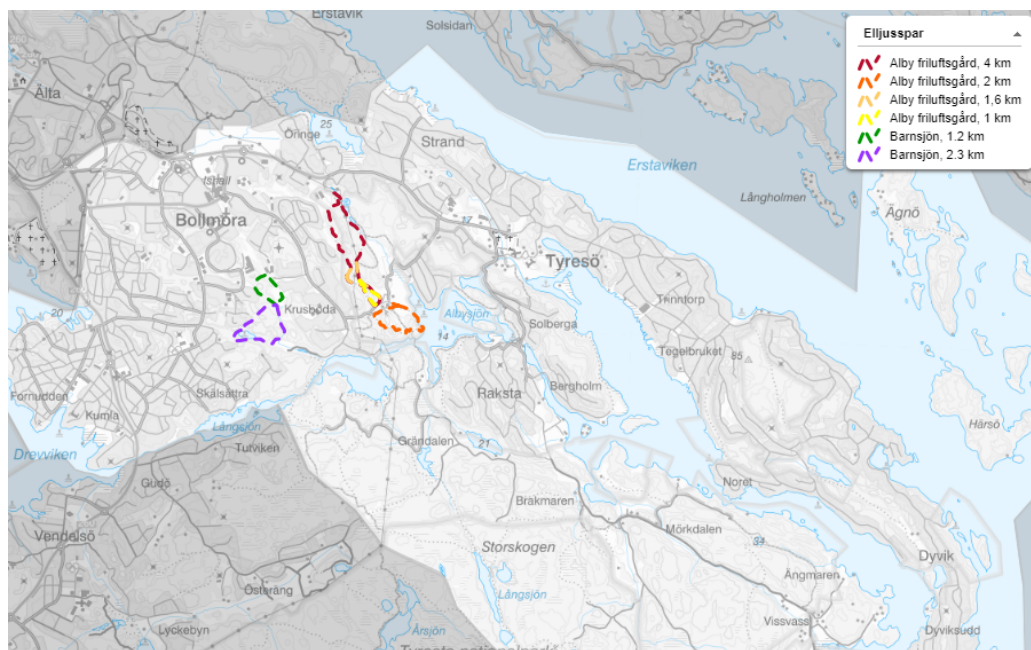
När det gäller attraktiva utflyktsmål kan kommunen bidra med information, skyltar/märkning, kartor, samt beskrivningar av och information om platserna och förutsättningar, både digitalt och analogt.

I och med att promenader och vandringar är den mest populära friluft- och motionsaktiviteten med störst potential att stärka folkhälsan, behöver kultur- och fritidsnämnden arbeta för att underlätta promenader, särskilt i områden som är nära där de flesta Tyresöborna bor. I och med att detta är kopplat till samhällsplaneringen och att det är kommunstyrelsen genom samhällsbyggnadskontoret som ansvarar för den frågan, måste arbetet ske i samarbete mellan kommunstyrelsen och kultur- och fritidsnämnden.

Löpning / joggning

Löpning/joggning är en aktivitet som i princip kan utföras var som helst på vägar och stigar utomhus. Det är en aktivitet som kan vara spontan, och utövas enskilt eller i mindre grupper, men genomförs också i organiserad form. I och med att en enslig löpare ofta kan befinna sig ensam på ödsliga platser är det många, särskilt kvinnor, som föredrar att löpa i grupp för att känna sig tryggare.

Även om löpning i princip kan utövas var som helst på vägar och gångvägar är det många utövare som föredrar att löpa på grusvägar för att minska skaderisken. I Tyresö finns tre elljusspår med 6 olika sträckningar. Två i Alby friluftsområde där det ena är 2 km och det andra med sträckningarna 1 km, 1,6 km och 4 km. Det tredje elljusspåret finns vid Barnsjön (och sträcker sig in mot Wättingestråket) och har sträckningarna 1,2 km och 2,3 km.

Elljusspårerna används flitigt, både för löpning och promenader, något som inventeringen av användandet av spontananläggningar visar och som bekräftas i undersökningen Ung Livsstil. Hela 40 % av ungdomarna har nyttjat motionsspåret senaste fyra veckorna och 50 % av ungdomarna skulle vilja använda motionsspåret en gång i vecka.

Löpning/jogging är en av de aktiviteter som i störst grad utförs spontant som tränings och friluftsaktivitet. Aktiviteten har låga utrustningsbehov. Det som behövs är lämpliga skor och kläder. Bedömningen är att tröskeln för att komma igång med aktiviteten är låg. Det gör att den är möjligt att utöva för väldigt många. Därför är det en aktivitet som det är viktigt att satsa på från ett folkhälsoperspektiv.

Att springa på ett upplyst elljusspår där det ofta finns fler löpare ute ger mindre risk för att bli ensam på ödsliga platser, och bidrar till en känsla av trygghet.

Löpning/jogging görs organiserat i form av löpargrupper som i Tyresö arrangeras av flera föreningar/aktörer: RunAcademy, Friskis och Svetis, Tyresö Aquaarens löparkurs är några exempel. Dessutom finns en lösare sammanslutning med Tyresöjoggarna på Facebook.

Behov av kommunala anläggningar och kommunalt stöd

Löpning är en motionsaktivitet med stort potential att starka folkhälsan. Tyresös elljusspår ligger i naturområden en bit bort från befolkningskoncentrationen. Som ett alternativ till dessa behöver kultur- och fritidsnämnden arbeta för att underlätta för aktiviteten löpning i områden som är nära där de flesta Tyresöborna bor.

Utvecklingen av tätortsnära natur och gångbanor hör till samhällsplaneringen vilket kommunstyrelsen genom samhällsbyggnadskontoret ansvarar för. Därför måste arbetet med dessa frågor ske i nära samarbete mellan kommunstyrelsen och kultur- och fritidsnämnden.

Ett hinder för fler att ge sig ut och löpa/jobba är känslan av trygghet och säkerhet. Därför är något av det viktigaste som kommunen kan göra att till skapa trygga miljöer i närheten till bostadsområden där människor kan löpa. Det skulle kunna handla om fler motionsspår men kan också handla om enklare åtgärder som grusade stigar i anslutning till redan existerande upplysta gång- och cykelvägar i kommunens grönstråk.

Cykel

Cykling är en aktivitet som bedrivs både som spontanaktivitet och för transport, men även som en friluftidrott i form av Mountainbike-cykling (MTB) och landsvägscyking.

Spontan/transportcykling

För att transportera sig eller bedriva spontancykling behövs tillgång till gator och vägar där cykling kan bedrivas. För att göra cyklingen säkrare i dagens allt tätare trafik har det blivit viktigt att satsa på gång- och cykelvägar för att separera cykeltrafiken från biltrafiken. Då detta handlar om infrastruktur är det samhällsbyggnadskontoret som ansvarar för cykelvägarna.

Spontan, transportcykling och landsvägscyking sker i princip över hela vägnätet i Tyresö. På kommunens hemsida finns länkar till en uppdaterad cykelkarta som visar cykelvägarna i kommunen och hur dessa byggs samman med cykelleder i angränsande kommuner.

Cykling som transport och spontanaktivitet kräver tillgång till en cykel och cykelhjälm. Utrustningskostnaden behöver inte bli hög, då begagnade cyklar finns att köpa i olika prisklasser. Det är en aktivitet som utövas av väldigt många och som därför har en stor potential utifrån folkhälsoperspektiv. Bedömningen är att tröskeln för att komma igång med aktiviteten är låg.

En fråga där kultur- och fritid har ett särskilt ansvar för att möjliggöra cykling handlar om transporter till och från kommunens idrottsanläggningar.

Cykling som idrott/motion

Tyresö Cykelklubb bedriver verksamhet både inom landsvägscyking och MTB-Cykelcross.

Landsvägscyking bedrivs oftast på det vanliga vägnätet och kan bedrivas enskilt och i grupp. De som tränar cykling aktivt håller ofta så höga hastigheter att det kan innebära problem att kombinera denna trafik med övrig trafik på gång- och cykelvägar. Det innebär att utövarna ofta väljer att cykla på bilvägar. De kan leda till andra konflikter – då de cyklande ofta håller lägre fart än bilarna.

Landsvägscykingen pågår ofta över så långa distanser att utövarna lämnar kommunen under träningen. Landsvägscykingen har större inriktning på vuxna utövare och organiserade träningar anordnas i Tyresö två gånger i veckan. Här rapporteras ingen ungdomsverksamhet som ger rätt till aktivitetsstöd.

MTB-cykling är en aktivitet som bedrivs på stiger och vägar, gärna i skogsområden. I vissa fall finns etablerade cykelleder, i andra fall utnyttjas naturen direkt. I Tyresö finns i dag ingen organiserad arena för MTB-cykling. Tyresö cykelklubb bedriver MTB-Cykelcross i Skrubbaområdet som i princip ligger utanför Tyresö kommun. Verksamheten har en ungdomsverksamhet med träning två dagar i veckan som 2022 registrerade 1309 deltagartillfällen för unga 7-20 år.

En ytterligare cykelsport är Pumptrack, som bedrivs på en hårdgjord bana med många små gupp och doserade svängar. På anpassade små cyklar ska utövaren med armar och ben ”pumpa” sig fram. Önskemål om en pumptrackbana har förts fram i förslag till Tyresöinitiativ.

Trots att kommunen saknar en anläggning uppger hela 13 procent av ungdomarna att det ägnat sig åt BMX/Mountainbike/Dirtbike senaste 4 veckor, och hela 19 procent skulle vilja göra det en gång i veckan. Samtidigt svarar endast 5 procent av ungdomarna att de tycker att kommunen ska satsa på en bana för cykelaktiviteter. Detta är en aktivitet som i mycket större grad prioriteras av pojkar.

Cykling som idrott innebär en högre utrustningskostnad. En cykel för barn/ungdomar som vill bedriva MTB-cykling kostar ny från 4 000 – 7 000 kronor (beroende på storlek). Självklart kan utrustning finnas att köpa begagnad till lägre pris. Även landsvägscyking bedrivs med speciella cyklar som har en hög kostnad. Utöver det behövs ofta särskilda träningskläder, hjälmar och skor. Bedömningen är att utrustningsbehovet innebär att tröskeln för att komma igång med cykling som idrott är medelhög.

Behov av kommunala anläggningar och kommunalt stöd

För transport- och spontancykling är tillgången till cykelvägar är viktiga. Kommunen har under fler år arbetat aktivt med att bygga ut cykelvägnätet, och har en cykelplan som beskriver hur cykelvägnätet ska utvecklas, främst från ett

transportpolitiskt och miljömässigt perspektiv. Detta är perspektiv som främst bevakas inom stadsbyggnadsområdet som kommunstyrelsen ansvarar för.

Kultur- och fritidsförvaltningen har ett särskilt ansvar för att se till att det finns förutsättningar att ta sig med cykel till kommunens större idrottsplatser och anläggningar. En översyn behöver göras över hur cykelvänligt det är att ta sig till anläggningarna på cykelvägar samt att det finns cykelparkeringar med möjlighet att låsa fast cykeln som är placerade och belysta så att de upplevs som trygga.

I den form som landsvägscycklingen bedrivs finns begränsat behov av kommunala anläggningar. Omklädning och dusch sker ofta i hemmet och utövarna tar sig till och från aktiviteten på sina cyklar och behöver inga parkeringsplatser.

För MTB-cykling har önskemål om att anlägga en MTB-bana i kommunen lyfts genom ett Tyresö-initiativ. Utifrån detta har en konsultrapport tagits fram för att belysa möjligheter och kostnader för att bygga en bana. I ett annat uppdrag har kultur- och fritidsnämnden beställt en särskild behovsanalys för en MTB-bana. Därför kommer inte detta uppdrag belysas ytterligare i denna behovsanalys.

En pumptrackbana kan vara större eller mindre. En mindre pumptrackbana skulle kunna anläggas som en spontanbana.

Orientering

Orientering kräver först och främst tillgång till områden där kontroller kan placeras ut och där det finns orienteringskartor där kontrollerna kan markeras. För att sätta ut kontroller behövs tillstånd från markägarna. Att ta fram orienteringskartor kräver också tillstånd, och är ett arbete som oftast bedrivs inom ramen av föreningar. Naturen utgör ”arenan” för orientering, men för att bedriva orientering på ett organiserat sätt behövs tillgång till serviceanläggningar som omklädning, dusch, toaletter, vatten och parkeringar.

Orientering är en idrott som bedrivs av alla åldrar och där ofta hela familjen deltar tillsammans. Stockholms orienteringsförbunds har genom sina föreningar i underkant av 10 000 medlemmar, där 42 % är barn och unga upp till 25 år, 15 % är äldre över 60 år, och övriga 43 % är människor mellan 26 och 60 år¹².

I Tyresö bedriver orienteringsklubben Söders SOL- Tyresö verksamhet för alla åldrar. Klubben har 90 medlemmar i åldern 0-20 år. Klubbens träningar utgår från Alby friluftsgård som nyttjas som klubblokal.

Orienteringsaktiviteter bedrivs både av föreningen och av kommunens skolor i Alby naturreservat, Telegrafberget samt Barnsjöskogen. Enligt SISU rapporten är

---

¹² Enligt rapporten ”Friluftsidrotter i Stockholmsregionen – en rapport om hur friluftsidrotterna kan verka och växa i en storstadsmiljö”, SISU/SWECO, April 2023 s. 10.

Tyresö utmärkt som viktiga områden för träning (Barnsjöskogen) samt träning/tävling (Albyreservatet och Tyresta Nationalpark)

Orientering är också en aktivitet som kan bedrivas i mer oorganiserad eller spontan form. Orienteringsklubben lägger ut ett 70-tal kontroller i Alby-Barnsjön och omkring Telegrafberget där de som önskar kan köpa ett kartmaterial ”Naturpasset” och ge sig ut i naturen för att orientera på egen hand.

Orientering är en idrott där det innebär relativt låga kostnader för den som vill komma igång. Det som behövs för att komma igång är lämpliga kläder och skor samt karta och kompass. Bedömningen är att tröskeln för att komma igång med aktiviteten är låg.

Behov av kommunala anläggningar och kommunalt stöd

För träning/tävling för orienterare är det önskvärt med tillgång till stora naturområden för att möjliggöra varierade platser. Dels är detta fördelaktigt för träningen så att orienterarna möter ”okänd mark” dels är det bättre för naturen att belastningen sprids ut på större områden.

Det problem orienteringsidrotten främst möter är tillgången till mark. Problemen är särskilt stora när det gäller att organisera större tävlingsarrangemang då särskilda tillstånd och anläggningar behövs. Idrotten bygger vid denna typ av arrangemang upp ”tillfälliga anläggningar” med tillgång till parkering, toaletter och omklädning/duschar. Även om dessa fraktas bort efter arrangemanget kan det innebära särskild slitage på naturen. Dock ska tilläggas att orienteringsidrotten som organisation både är erfarna och duktiga på att arrangera evenemang i naturen samt har egna riktlinjer som säkerställer att hänsyn tas till natur, djur och människor i hög utsträckning. Därför sker i regel väldigt liten påverkan trots mängden människor som vistats på platsen.

Tyresö kommun, med sina rika naturområden, bör ha goda förutsättningar för att bedriva orientering. Orienteringsklubben har i dag tillgång till Alby friluftsgård som anläggning för sina träningar och detta bedöms vara en god bas för klubbens verksamhet. Utvecklingen i Alby friluftsområde, med planerna om renovering av Logen är positiv för Orienteringsklubbens verksamhet och utveckling.

Däremot kan klubben behöva stöd i kontakt med markägare, jaktvårdsområdet och myndigheter i anslutning till större arrangemang.

Båtliv

Tyresö har med sin långa kust och flera insjöar goda förutsättningar för båtliv.

Det finns totalt 51 båtklubbar i kommunen. De största klubbarna är Tyresö båtklubb, Trollbäckens båtsällskap samt Tyresö Strands båtklubb. Båtklubbarna har brygganläggningar med totalt 1400 båtplatser. De flesta av platserna finns på

mark som båtklubbarna arrenderar av kommunen. Vissa av klubbarna har även tillgång till varvsmark där båtarna förvaras på vintern, klubbhus och annan service. Båtklubbarnas verksamhet bedrivs framför allt längs kustlinjen mot havet från Tyresö Strand ut till Dyviksudde (tio områden), samt i Kalvfjärden (åtta områden) och Vissvassfjärden (tre områden).

Det finns ingen kommunal läggningsplats för båtar i kommunen.

Båtliv med utgångspunkt i hamnarna i Tyresö bedrivs i skärgården i kommunen och angränsande kustkommuner.

Båtliv är en friluftsansaktivitet som kräver relativt kostsam utrustning i form av en båt. Visserligen går båtar för enklare dagsutflykter att köpa begagnat från 20 000 kronor och uppåt, och ett stort antal av de båtar som finns i kommunen är sådana. Det finns också möjlighet att hyra båtar. I kommunen finns uthyrning av enklare båtar med motor knutet till Tyresö fiskevårdsförening. Större motor- och segelbåtar är betydligt dyrare. Enligt vad utredningen erfar finns det ingen organiserad uthyrning av större båtar i kommunen. Sådana båtar kräver en viss sjövana att hantera. För den som äger båt tillkommer kostnader för medlemskap i båtklubb, hamnplats och vinterförvaring. Av alla friluftsansaktiviteter som täcks inom denna behovsanalys är båtliv sannolikt den dyraste och den som har högst ingångströskel. Det gör att aktiviteten bedöms vara närmast omöjlig att bedriva som spontanaktivitet.

Behov av kommunala anläggningar och kommunalt stöd

De flesta frågor som rör båtliv i kommunen ligger under kommunstyrelsens ansvarsområde och förvaltas av samhällsbyggnadskontoret (arrende av mark, hantering av toalettavfall, båtbottentvätt). I frågor om tillsyn utifrån miljölagstiftningen är det Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund som ansvarar.

Båtklubbarna bedrivs i stor utsträckning på mark som klubbarna arrenderar från kommunen. Två klubbar vid Vissvassfjärden bedrivs på mark som arrenderas av Naturvårdsverket. Viss verksamhet bedrivs på privat mark.

Möjligheterna för båtsport lyfts i kommunens översiktsplan, där det konstateras att det finns begränsat potential för att utöka antalet båtplatser i kommunen ytterligare. I planen har fyra platser markerats som möjliga för utökning av befintliga bryggor. Det handlar om Tyresö strand, Trinntorp samt på Trollbäckens båtklubbs anläggning och Åva Båtsällskaps anläggning vid Vissvassfjärden. Åva båtsällskap är en av de två klubbarna som arrenderar sin mark av Naturvårdsverket. En sådan utökning kan inte ske i kommunal regi, utan kommer i så fall ske genom tillståndsgivning.

Sedan några år är det olagligt för fritidsbåtar att tömma toalettavfall i havet. Trots detta är det fortfarande ett problem att havet förorenas av latrin. Vissa båtklubbar

har tillgång till latrinanläggningar där båtar med latrintankar kan tömma dessa. Utöver det har kommunen två stationer för latrintömning av båtar, vid Notholmen och vid Trinntorp.

Många fritidsbåtar målas med giftiga båtbottnfärger för att minska tillväxt av alger och havstulpaner på skrovet. Ett från miljösynpunkt bättre alternativ är mekanisk bekämpning av havstulpaner till exempel genom att använda en båtbottentvätt. Tyresö kommun (genom samhällsbyggnadskontoret) äger en båtbottentvätt som finns i Vissvass i anslutning till Trollbäckens båtsällskaps hamn.

Det kan finnas ett behov att ta ett helhetsgrepp på båtlivet i kommunen genom att utreda var i kommunens organisation ansvaret för båtliv ska ligga samt vilka åtgärder kommunen bör prioritera.

Segling

Segling bedrivs i kommunen mest i form av rekreations- och fritidssegling. Denna segling är inkluderad under överskriften båtliv ovan. Utöver detta bedrivs seglingsskolor för unga med inriktning på upplärning i segling.

Seglarskolor bedrivs i regi av kommunens tre största båtklubbar: Tyresö Båtklubb, Trollbäckens båtsällskap och Tyresö strands båtklubb i anslutning till båtklubbarnas hamnar på Kalvfjärden och Vissvassfjärden. Vidare bedrivs årliga seglarläger i regi av Tyresö skeppslag i anslutning till Nytorps båtklubb på Brevik samt i regi av Nykterhetsrörelsens Scoutförbund på Ägnö i Tyresös skärgård. För 2021 betalades kommunalt aktivitetsstöd ut till Trollbäckens båtsällskap för seglarskola med 15 deltagare, totalt 295 deltagartillfällen.

Intrycket från arrangörernas hemsidor är att seglarskolorna främst syftar till att lära unga fritidsegling och att det i liten grad handlar om förberedelse för segling som konkurrensidrott, även om det säkert förekommer.

För att delta på ett seglarläger behövs oftast inte så mycket egen utrustning. Organisatörerna tillhandahåller flytvästar och ger möjlighet att hyra båtar för en kostnad. En del av deltagarna har också med egna segeljollar som används.

Den som vill gå vidare och utveckla sin segling på egen hand efter en seglarskola behöver tillgång till egen segeljolle/båt. Det är en kostsam utrustning, vilket gör att tröskeln för att komma i gång är hög.

Behov av kommunala anläggningar och kommunalt stöd

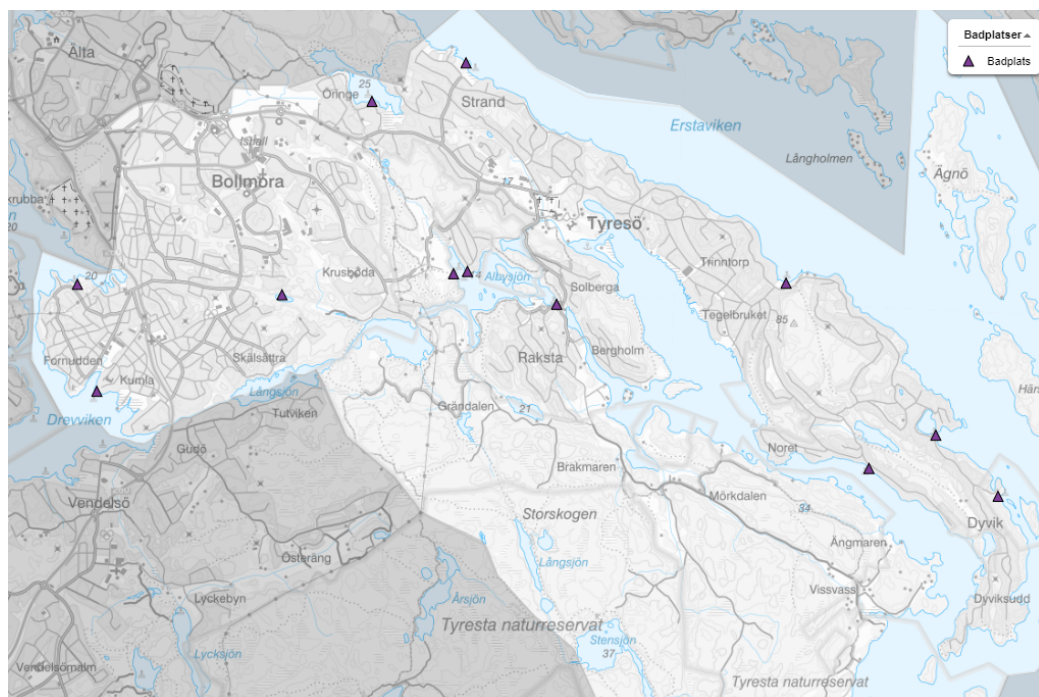
Verksamheten med seglarskolor för unga bedrivs främst i anslutning till existerande anläggningar och båtklubbar. Frågor om kommunalt stöd har lyfts under överskriften båtliv.

Friluftsbad, vinterbad, bastubad, simning på öppet vatten

Med sin rika tillgång till sjöar, vattendrag och hav och med många anlagda badplatser samt stränder finns goda möjligheter för friluftsbad i Tyresö.

Friluftsbad är en aktivitet som sker spontant och oorganiserat.

Det finns totalt 13 iordningställda badplatser i kommunen. Kommunal bad: 9 (6 insjö, 3 hav). Badplatser på kommunal mark som sköts av tomt- och villaägareföreningar: 4 (1 sjö, 3 hav). Utöver det finns det många naturbad, som Tyresö Flaten, Notholmen, Lillströmträsk, Långsjön, Stensjön, Styvnäset, Drevviken.

Enligt Ung Livsstil är badplatser utomhus den anläggningstyp som flest unga tycker kommunen bör satsa på. För flickorna har badplatser högst prioritet då hela 45 % har markerat alternativet. Av pojkarna är det 31 % som prioriterar badplatser.

Friluftsbad, vinterbad och bastubad kräver ingen dyr utrustning. Aktiviteten kräver tillgång till lämplig klädsel för bad, men är i princip tillgänglig för alla som har möjlighet att ta sig ut i vattnet. Bedömningen är att tröskeln för att komma igång med aktiviteten är låg.

Inom bad ryms också aktiviteten simning. Simning har på senare år blivit populärt att utöva i kombination med löpning och benämns då som swimrun. Swimrun är en sport där utövarna springer och simmar om vartannat. Man springer en bit, simmar en bit, springer en bit, osv. Utövarna springer oftast i vådräkt och simmar med skorna på. Övergången mellan löpning och simning sker utan avbrott. I

Stockholmsområdet finns som exempel en swimrunbana i Hellasgården i Nacka och i Nynäshamn med start och mål i Lövhagens naturområde.

Vinterbad kan i princip ske hela vintern om inte isen hindrar tillgången till vatten. I så fall behövs att någon gör en isvak eller någon annan form av anordning som hindrar att isen lägger sig.

Vinterbad utövas i dag i Barnsjön och Öringesjön. Kultur- och fritidsnämnden har inför vintern 2023/2024 investerat i en flotte med lucka i Barnsjön som kommer hindra isläggning och möjliggöra vinterbad. Investeringsutgiften uppgick till ca 300 tkr.

Det finns en bastu vid Barnsjön som kommunen äger men som föreningen Korpen hyr. Där bedrivs öppna grupper för vinterbad/året runt bad till en kostnad för deltagarna.

Bastun i Alby friluftsområde är stängt pga. mögel, och där pågår arbete för att anordna en ny bastu.

Behov av kommunala anläggningar och kommunalt stöd

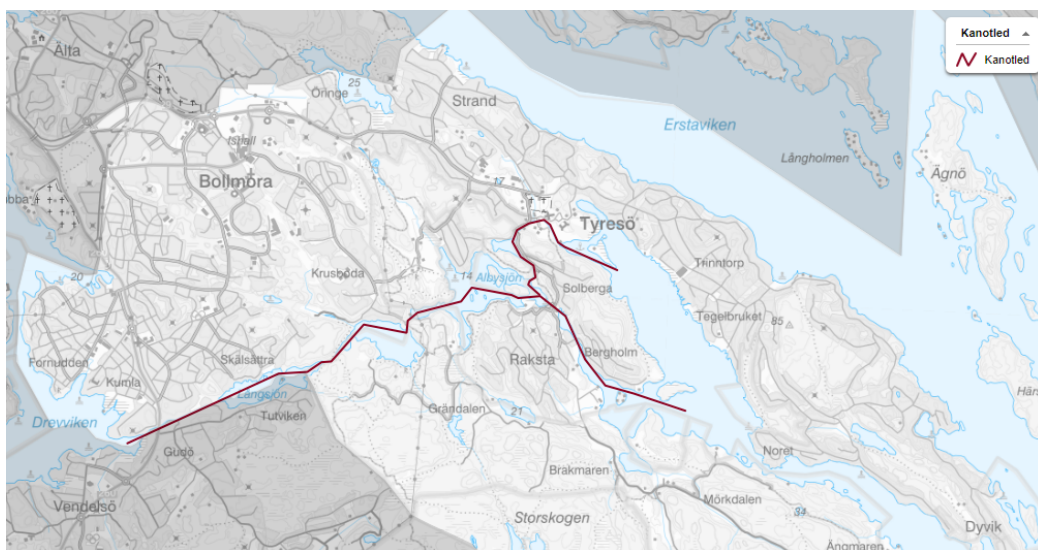
Kommunen har redan i dag ett antal badplatser. Trots det har många ungdomar markerat badplatser som en anläggningstyp som kommunen bör satsa på. Frågan är om det är ett utökat antal badplatser som önskas eller att utrustningsnivån ska höjas på existerande anläggningar. Här kan det handla om tillgång till toaletter och omklädningsrum/bodar eller andra faciliteter som ungdomar skulle uppskatta.

Förvaltningen ser ett behov av en bastu för allmänheten i kommunen. Planering pågår för att renovera den befintliga bastun i Alby.

Kanot/Kajak

Kanot/kajakpaddling sker huvudsakligen på skyddade vatten, som insjöar och vattendrag, men även i skärgården och ut mot havet. Tyresö har mycket goda förutsättningar för kanot/kajakpaddling.

Kommunen har en markerad kanotled som går från Drevviken till Kalvfjärden. Havskajakpaddling kan ske längs stora delar av kommunens kust och hela vägen in i Kalvfjärden.

Paddling bedrivs i Tyresö i stor grad som en spontanaktivitet. I kommunen finns kajak och SUP (Stand-Up-Paddle) uthyrning på fler platser. Vid Strandbadet och Albysjön finns så kallade Kajakomater sommaren 2023. Det finns även kajakuthyrning vid Gudö å och Kumlabadet.

För den som vill paddla mer regelbundet eller mer flexibelt kan det vara nödvändigt att köpa en kajak/kanot. Kostnaden börjar på 10 000 kronor och utöver det måste man även ha förutsättningar för förvaring och transport. I och med att det är möjligt att hyra är bedömningen att tröskeln för att komma igång med aktiviteten är låg.

Det finns ingen kanot-/kajakförening i Tyresö.

Enligt Friluftsrådet hemsida är paddling en aktivitet som bedrivs i regi av föreningen. Föreningen har tillgång till egna/kanoter och kajaker. Kommunen tillhandahåller förvaringsplats för dessa i en av kommunens byggnader i Alby friluftsgård.

Behov av kommunala anläggningar och kommunalt stöd

För de som utöver kajakpaddling som friluftaktivitet behövs tillgång till vatten, gärna lämpliga isättningsplatser som stränder och bryggor men även parkeringsplatser. I anslutning till Albybadet finns en äldre brygga som är avsedd för iläggning av kanoter/kajaker.

I och med att det inte finns någon organiserad kajakförening i kommunen finns mindre behov av fasta anläggningar som båthus, klubbhus och liknande. Det finns i dagsläget inte heller något behov av kommunalt stöd för att få tillgång till vatten.

Det kommunala stödet som kan vara aktuellt är att utveckla fler kanotleder. Dock finns redan markerade kanotleder på de tänkbara vattenvägar som finns i kommunen, vilket gör att bedömningen är att ytterligare behov inte finns.

Klättring

Klättring är en friluftsidrott som bedrivs i två former: repklättring och bouldering. Repklättring utförs på höga/branta klippor, berg och i raviner på utstakade leder. Repklättring görs antingen med bultar som från början sätts fast i berget eller med kilar som utövaren själv sätter dit för att sedan ta bort. I Stockholmsregionen finns det över 4000 repklätterleder.

Bouldering utförs på låga klippor eller stenblock utan rep, bultar eller kilar och har därför en lägre ingångströskel.

Klättring bedrivs också ofta som ”inomhusidrott” på klätterväggar i gym och särskilda anläggningar. Dessa kan fungera som en inkörsport till utomhusklättring, men ingår inte i denna behovsanalys.

Vad kommunen vet finns ingen organiserad klättringsverksamhet i Tyresö kommun. Kulturen inom klättringsidrotten innebär att många utövare har valt att utöva sin idrott i oorganiserad form.

Enligt klättringsförbundet är Dyviksudde och stora delar av Brevikshalvön ett av fyra områden i Stockholmsregionen som är av nationellt intresse för klättringsidrotten. Andra områden som nämns är Barnsjöberget och Klövberget. Enligt sajten thecrag.com finns hela 571 olika klätterrutter i Tyresö (av totalt 4 700 rutter i regionen). Man kan anta att ett antal av de som utövar idrotten är Tyresöbor men att idrotten också bedrivs av ett stort antal tillresande.

Klättring som aktivitet/sport har traditionellt attraherat äldre ungdomar och unga vuxna. Aktiviteten tilltalar dem som önskar utmanande och spännande aktiviteter. Tröskeln för att komma igång är i medelhög, för bouldering behövs lämpliga skor och kläder. För den som vill bedriva repklättring är utrustningsbehovet större. Att bedriva klättring kräver en viss kroppsstyrka och i många fall kan nog detta utgöra en väl så stor ingångströskel som utrustningsbehovet.

I utgångspunkten går aktiviteten att utöva spontant vilket också sker. Osäkrare är om detta är en aktivitet som är aktuella för breda befolkningsgrupper och därför viktig att satsa på utifrån ett folkhälsoperspektiv.

Behov av kommunala anläggningar och kommunalt stöd

Det största problemet som klätteridrotten upplever är att få tillgång (access) till klippor och leder. Det handlar dels om tillgång till själva klippan och tillstånd från markägaren och dels om tillgång till parkering. Ibland går leder på privat mark och det kan vara så att vissa leder på en klippa är tillgängliga medan andra går över privat område. Information om detta hålls tillgänglig i klättermiljön på olika sajter (som thecrag.com) där information finns om varje enskild led. I och med att så stor del av klättringen bedrivs i oorganiserad form är det svårt för de som

organiserar klättringsmiljön att säkra att verksamheten bedrivs inom ramen för det regelverk och de tillstånd som finns.

Det finns också problemställningar som gäller underhåll av tidigare etablerade klätterleder där bultar sedan länge har satts fast i berget. Ibland kan dessa bultar av säkerhetsskäl behöva bytas ut och det kan då krävas tillstånd från kommunen eller markägaren för att göra detta.

Kultur- och fritidsnämnden har behandlat frågan om upprättande av klätterleder (KFN 2020-11-30 § 80). I utredningen konstaterades att det saknas relevant lagstöd eller praxis kring den ansvarsfråga som tillkommer om kommunen anordnar klätterleder. Vad som är acceptabelt eller säkert på en klätterled är mycket svårt att definiera. Slutsatsen var att kommunen inte ska delta aktivt i upprättande av klätterleder.

Långfärdsskridskor

När frosten kommer på vintern fryser sjöar i kommunen till. Om kylan är långvarig så isen blir tillräckligt tjock skapas förutsättningar för skridskoåkning på sjöar. Om det sedan kommer snö är det nödvändigt att isarna plogas om skridskoåkningen ska kunna fortsätta.

Skridskoåkning på sjöar är samtidigt en aktivitet som är förbunden med vissa risker. Att ge sig ut på för tunna isar medför risk att gå igenom och varje år händer drunkningsolyckor på sjöarna i Sverige under vinterhalvåret.

På Drevviken bedrivs långfärdsskridsko när isen har blivit säker. Genom ett avtal med Stockholms stad och Haninge kommun delar Tyresö kommun på ansvar och kostnader för plogningen av en bana.

Kommunen plogar i egen regi en skridskobana på Albysjön när isen är tillräckligt tjock.

I praktiken är det dessa två platser som är aktuell för skridskoåkning i spontan regi.

För de mer vana långfärdsskridskoåkarna kan det även vara aktuellt med åkning på andra isar och även på havsis. Det kräver dock bättre utrustning och större kunskap om isen för att förhindra olyckor.

I och med att aktiviteten är väldigt väderberoende är det inte alla år långfärdsskridskoåkning är möjlig att bedriva som spontanaktivitet. För ovana åkare gäller att isarna behöver vara så säkra att det är möjligt att göra en plogad bana. Det gör att aktiviteten har begränsat potential utifrån ett folkhälsoperspektiv, men den erbjuder ändå goda möjligheter till fina naturupplevelser.

För den som vill utöva spontan skridskoåkning på säker sjöis behövs förutom skridskor och lämpliga kläder även isdubbar och hjälm. Rutinerade skridskoåkare skulle inte ge sig ut på isen utan att även ha ytterligare utrustning för att öka säkerheten som knäskydd, livlina och en vattentät ryggsäck med ett band mellan benen som kan fungera som flythjälp om isen ändå skulle brista. Bedömningen är att tröskeln för att komma igång med aktiviteten är medelhög.

Enligt Friluftsrådet hemsida är skridskoåkning en av de aktiviteter de bedriver i Tyresö. Det finns ingen lokal förening för långfärdsskridskor i Tyresö, men i Stockholmsområdet finns den stora föreningen Stockholms skridskoseglarklubb (SSSK) som organiserar utflykter på sjöar runt om i regionen. Medlemmar i organiserade långfärdsskridsko-föreningar får tillgång till skridskonätet där information om isförhållanden och säkerhet rapporteras in.

Behov av kommunala anläggningar och kommunalt stöd

Tyresö bidrar redan i dag med att ploga banor på de platser i kommunen där långfärdsskridskoåkning är mest aktuellt. Kultur- och fritidsförvaltningen har 2022 ansökt om strandskyddsdispens för att genomföra vassröjning i Albysjön. Vassröjning skulle möjliggöra att ploga skridskobanan där det är bäst lämpligt. Strandskyddsdispensen avslogs, med hänvisning till att bedömningen var att man skulle kunna hitta en alternativ dragning av skridskobanan.

I och med att säsongen ofta är kort och det inte är alla år aktiviteten är möjlig att bedriva är det tveksamt om ytterligare satsningar på anläggningar är nödvändig. Däremot kan kommunen stötta föreningsliv eller det spontana utövandet med information om möjlighet att åka samt om isvett.

Längdåkning på skidor

Längdåkning på skidor kräver tillgång till snö och kyla. Det är inte alla år det kommer tillräckligt med snö i Tyresö för att längdåkning kan bedrivas i stor skala. Ofta ligger snön en kort tid, så att längdåkning endast kan bedrivas under några få dagar i sträck.

Hur mycket snödjup som behövs för att åka skidor beror på underlaget. Därför har golfbanor, med sina stora gräslagda ytor, blivit populära platser för längdåkning i Stockholmsregionen. I Tyresö skapas vid snöfall spår av åkarna själv – så kallat ”humanspårade” skidspår på Tyresö golfbana. Tyresö golfbana ägs av en privat ägare.

Även i friluftsområdet i Alby finns den typ av underlag som gör det möjligt att åka skidor med relativt litet snödjup. När snödjupet är tillräckligt maskinprepareras spåret, vilket gör spåret betydligt mer hållbart.

Längdåkning är en aktivitet som bedrivs som en spontanaktivitet. Dock gäller att väderosäkerheten gör att aktiviteten har litet potential från folkhälsoperspektiv.

Längdåkning kräver tillgång till utrustning som skidor, pjäxor och stavar. Det är utrustning som är relativt kostbar och som tillsammans med den osäkra säsongen gör att färre och färre människor i Stockholmsregionen har tillgång till utrustningen. Det gör att tröskeln för längdåkning som spontanaktivitet är hög. Att intresset finns visar att längdskidutrustning är mycket populär att låna från fritidsbanken när förutsättningar finns att åka skidor

Enligt föreningars hemsidor bedrivs aktivitet inom längdåkning i regi av orienteringsklubben Söders SOL Tyresö. Vi har inte kunnat verifiera om aktiviteter har bedrivits senaste åren.

Behov av kommunala anläggningar och kommunalt stöd

Tyresö bidrar redan i dag till att preparera spår på de platser i kommunen där längdskidåkning är mest aktuellt. I och med att säsongen ofta är kort och det inte är alla år aktiviteten är möjlig att bedriva är det tveksamt om ytterligare satsningar på anläggningar är nödvändig.

Efterfrågan av konstsnöanläggning kommer upp ibland som Tyresöinitiativ. Konstsnöanläggning innebär både stora investeringskostnader och en lämplig yta där snön kan ligga kvar så länge som möjligt utan att påverka försommaraktiviteter när ytan tar tid att bli torr efter att snön har smält.

Discgolf

Aktiviteten kräver en discgolfbana med ”hål” (korgar dit frisbee-diskar ska kastas). Kommunen har anlagt en 18-håls discgolfbana i Alby friluftsområde. Investeringskostnaden för banan uppgick till 140 000 kronor.

För att komma igång med discgolf behövs i princip en disc (frisbee) som kostar från 100 kronor och uppåt vilket gör att aktiviteten har en låg inträdeströskel. Det är även möjligt att låna discar på kommunens fritidsbank. I och med att discar har olika egenskaper väljer många spelare att ha fler discar tillgängliga.

Tillgången till discgolfbanan är gratis. Den som går en full runda på discgolfbanan rör sig under tiden minimum 2-4 km i varierande terräng. Discgolf är därmed en aktivitet som bidrar till att människor får motion i frisk luft.

Tyresö Discgolf är en förening med närmare 200 medlemmar som också har en öppen facebookgrupp med över 1100 medlemmar.

Behov av kommunala anläggningar och kommunalt stöd

Kultur- och fritidsnämnden har lagt ett uppdrag att genomföra en behovsanalys för ytterligare en discgolfbana inom Tyresö kommun.

Frågan om ytterligare kommunala anläggningar kommer att tas upp i den behovsanalysen.

Boule

Boule är en friluftssaktivitet som bedrivs på en lång bana av sand och grus. Kommunens offentliga boulebana ligger i Amaryllisparken och används både av bouleklubben samt de två pensionärsföreningarna PRO och SPF. Förutom värdet som friluftssaktivitet innebär boule viktiga sociala värden som en mötesplats. Detta påverkar anläggningens utformning, särskilt med hänseende på kringtytor, bänkar och förrådsutrymmen.

Utrustningen som krävs för att spela boule är bouleklot samt lämpliga kläder/skor för utomhusvistelse. Aktiviteten fungerar för alla åldrar. Det är en viktig friluftss- och gemenskapsaktivitet för många äldre. För den som har tillgång till bouleklot kan aktiviteten utövas spontant. Bedömningen är att tröskeln för att komma igång med aktiviteten är låg. Dock krävs det fler deltagare varför aktiviteten oftast utövas i grupp och organiserat.

Bouleverksamhet sker i regi av Trollbäckens boule club, PRO Tyresö (Pensionärernas Riks Organisation) samt SPF (Sveriges Pensionärsförbund).

Behov av kommunala anläggningar och kommunalt stöd

Kommunen har i dag en bouleanläggning med sexton banor i Amaryllisparken. Utöver det har kommunen iordningställt två nya boulebanor i södra Fornuddsparken.

Kommunstyrelsen har i maj 2023 beslutat att genomföra en förstudie om att flytta bouleverksamheten från Amaryllisparken till Trollbäckens idrottsplats. I arbetet med en förstudie för flytten bör även de sociala värdena beaktas.

Bangolf

Förutsättningar

För att spela bangolf krävs en anlagd bana. Det finns två bangolfbanor i kommunen.

I Granängsringen har Tyresö bostäder anlagt en 9-håls bangolfbana som är gratis. Utrustning (klubbar och bollar) finns att låna på Fritidsbanken.

I Fårdala bedriver Tyresö bangolfklubb en 18 håls bangolfbana på kommunal grund som är öppen för spel mot avgift.

Bangolf är en aktivitet som kan bedrivas spontant, då den nödvändiga utrustningen antingen kan lånas eller ingår när man betalar inträdesavgiften. Bedömningen är att tröskeln för att komma igång med aktiviteten är låg.

Behov av kommunala anläggningar och kommunalt stöd

Det bedöms inte finnas behov för ytterligare kommunala satsningar på bangolfanläggningar i kommunen.

Fågelskådning

Fågelskådning är en aktivitet som i princip kan utföras överallt där fåglar vistas, men som blir mer intressant i våtmarker, i anslutning till insjöar och i skogsområden. Viktiga platser i Tyresö är Tyresö Slott, Vissvass, Åvaviken, Klövberget, Strandpromenaden Tyresö Strand (Erstaviken), Alby friluftsområde, Kolardammarna, kommunens skogsområden och i anslutning till insjöar och våtmarker.

Fågelskådning sker huvudsakligen i oorganiserad och spontan form. Det är en aktivitet som får deltagarna att röra sig i naturen med ett mål och som ofta för deltagarna till platser som är lite mer otillgängliga.

Utrustningsbehovet är lämpliga kläder och skor/stövlar samt en kikare. Bedömningen är att ingångströskeln till aktiviteten är låg.

Vi har inte kännedom om någon lokal förening för fågelskådare/ornitologer. I vårt närområde finns Södertörns fågelklubb, som är en del i Stockholms ornitologiska förening som i sin tur ingår i Birdlife Sverige.

Behov av kommunala anläggningar och kommunalt stöd

Att skåda fåglar på bäst sätt kräver tillgång till natur. I vissa fall reses fågeltorn för att ge tillgång till fågelskådning på platser dit det annars är svårt att ta sig.

Det som behövs för att tillgängliggöra fågelskådning är information om platser för fågelskådning samt information om de vanligaste fåglarna på respektive plats. Information kan finnas både digitalt och på skyltar. Det behövs även tillgång till, buss, parkering, rastplats samt ramper för tillgänglighet.

Det finns i dag ingen information om möjligheterna till fågelskådning på kommunens hemsida.

Geocaching och Pokémon GO

Geocaching är en aktivitet som sker utomhus och som handlar att hitta gömda ”skatter” vars koordinater är utlagda på internet. Dessa gömmor placeras av andra deltagare.

Det finns ett stort antal geocachar gömda i Tyresö. Vart dessa finns framgår bland annat på sajten geocaching.com.

Geocaching är en aktivitet som mest bedrivs i oorganiserad och spontan form. För att utöva geocaching används normalt sätt en smartphone med GPS-stöd, en

utrustning som de flesta har tillgång till i dag. Det går att delta i en kostnadsfri version men det tas ut en avgift för att ta del av hela utbudet. Trots kostnaden har denna aktivitet en låg ingångströskel.

Pokemon GO är ett dataspel för mobiltelefonen där virtuella Pokémons blandas med verkligheten med hjälp av telefonens kamera och skärm. Spelet går ut på att lokalisera Pokémons och kräver att man rör sig i utomhusmiljön för att hitta dessa. Spelet är särskilt populärt bland unga, och måste sägas ha en låg ingångströskel då många människor, även barn, har tillgång till den utrustning som krävs.

Båda geocaching och Pokémon GO bidrar till att få människor ut och röra sig både i sin närmiljö och på andra platser.

Vad kommunen känner till finns ingen organiserad lokalförening i Tyresö varken för geocaching eller Pokémon Go. På nationell nivå finns Intresseföreningen Geocaching i Sverige.

Behov av kommunala anläggningar och kommunalt stöd

Det bedöms inte vara nödvändigt med kommunala anläggningar och kommunalt stöd. Geocaching organiseras av utövarna själva och Pokémon Go utvecklas av företaget som äger spelet.

Fiske

Fiske kräver tillgång till vatten, både i havet och i sötvatten. Fisket är reglerat. För sötvattensfisket gäller att man måste köpa fiskekort av det fiskevårdsområde som ansvarar för vattnet där man fiskar. Fiske i havet med handredskap är öppet, men det kustnära fisket med större redskap regleras av fiskevårdsområdet.

I Tyresö finns två fiskevårdsområden:

- Tyresö fiskevårdsförening som ansvarar för fisket i Öringesjön, Albysjön, Tyresö-Flaten samt det kustnära havsfisket och några mindre insjöar i kommunens östra och sydliga område.
- Drevvikens-Långsjöns fiskevårdsförening ansvarar för fisket i större delen av Drevviken och delar av Långsjön

I Tyresta nationalpark är fiske förbjudet. I vissa naturreservat finns särskilda regler.

Fiske är en friluftaktivitet som oftast utförs spontant eller oorganiserat, även om olika evenemang (t.ex fisketävlingar) förekommer.

Utrustningen för fiske behöver inte vara kostsam, den kan bedrivas med enkla metredskap. Men det finns också möjlighet till fiske med mer avancerade redskap som nät. Fisket med avancerade redskap är mer reglerat. Bedömningen är att tröskeln för att komma igång med aktiviteten är medelhög.

Behov av kommunala anläggningar och kommunalt stöd

Fisket är väl organiserat och reglerat genom de föreningar och myndigheter som förvaltar fisket.

Bedömningen är att det för närvarande inte finns behov av kommunala anläggningar för att tillgängliggöra fisket.

Jakt

Jakt på vilt är en aktivitet som sker i skogsområden och som är hårt reglerat. Jakträtten är knuten till ägandet av mark.

Skyddsjakt i kommunen sker på uppdrag av kommunala viltvårdare.

I Tyresö kommun utgör huvuddelen av de aktuella markområdena av nationalpark eller naturreservat där jakt är förbjudet. Det finns vissa privata markägare med jakträtt. Det innebär att den fritidsjakt som bedrivs i kommunen är mycket begränsad.

Jägarna i Tyresö är organiserade i Jägareförbundet Haninge/Tyresö Jaktvårdskrets.

Jakt är inte aktuell som en spontanaktivitet då jakt är hårt reglerat och endast begränsad fritidsjakt utförs i kommunen. Bedömningen är att tröskeln för att komma igång med aktiviteten är hög.

Behov av kommunala anläggningar och kommunalt stöd

Inte aktuell, då jakt är hårt reglerat och endast begränsad fritidsjakt utförs i kommunen.

Flygsport

Flygsport är aktiviteter som oftast är i behov av särskilda anläggningar som flygplatser eller landningsbanor. Hängflyg/skärmflyg är aktiviteter som sker som friluftaktivitet i naturen, där man är beroende av att kunna starta på en hög punkt, och där det behövs tillgång till en öppen gräsyta för att landa.

I SISU-rapporten lyfts Klövberget naturreservat fram som ett positivt exempel för skärmflygning. På Klövberget finns de naturliga förutsättningar som behövs för skärmflygning utan vinchstart. Skärmflygningen upplever att många platser där skärmflygning skulle vara möjligt inte är tillgängliga då de ofta ligger i naturreservat där regelverket förbjuder flygaktiviteter. Klövberget lyfts fram då kommunen här skrivit in skärmflygning som en välkommen aktivitet i reservatsföreskrifterna.

Det finns ingen flygsportförening i Tyresö registrerad hos Svenska flygsportförbundet.

Skärmflyg är en aktivitet som kräver kostsam utrustning och som bedrivs i en liten omfattning. Ingångströskeln är hög och har knappast potential som en spontanaktivitet.

Behov av kommunala anläggningar och kommunalt stöd

Bedömningen är att kommunen positivt bidragit till flygsport och skärmflyg genom att ha säkrat att aktiviteten är tillåten inom Klövbergets naturreservat. I dagsläget bedöms att inga ytterligare anläggningar är nödvändiga i kommunen.

Spontananläggningar

Kommunen har ett antal anläggningar som har byggts för eller används som ytor för spontanidrott.

- Kommunen har över de senaste åren anlagd ett antal ytor särskilt inriktade på spontana idrotts- och friluftaktiviteter. Spontananläggningar är inte bokningsbara utan att de fungerar på en först till kvarn basis. De förvaltas av kultur- och fritidsförvaltningen. Att anlägga en spontananläggning är förbundet med betydande utgifter för kommunen.
- Kultur- och fritid förvaltar även ett antal anläggningar där föreningar bokar tider för träning. Övriga tider används dessa ytor flitigt som spontanidrottande. Det gäller till exempel anläggningarna på Trollbäckens IP och Tyresövallen.
- På skolgårdar och i anslutning till skolor finns både fotbollsplaner, bollplaner, basketplaner och andra anläggningar som tillhör skolan och förvaltas av fastighetsenheten. Även dessa används av barn- och unga för spontant idrottande.
- Slutligen finns några anläggningar/ytor som ligger för sig själv och inte riktigt är knutna till någon skola. Vissa av dessa ytor är det parkenheten som ansvarar för. Ibland är det otydligt vem i kommunen som ansvarar för dessa ytor.

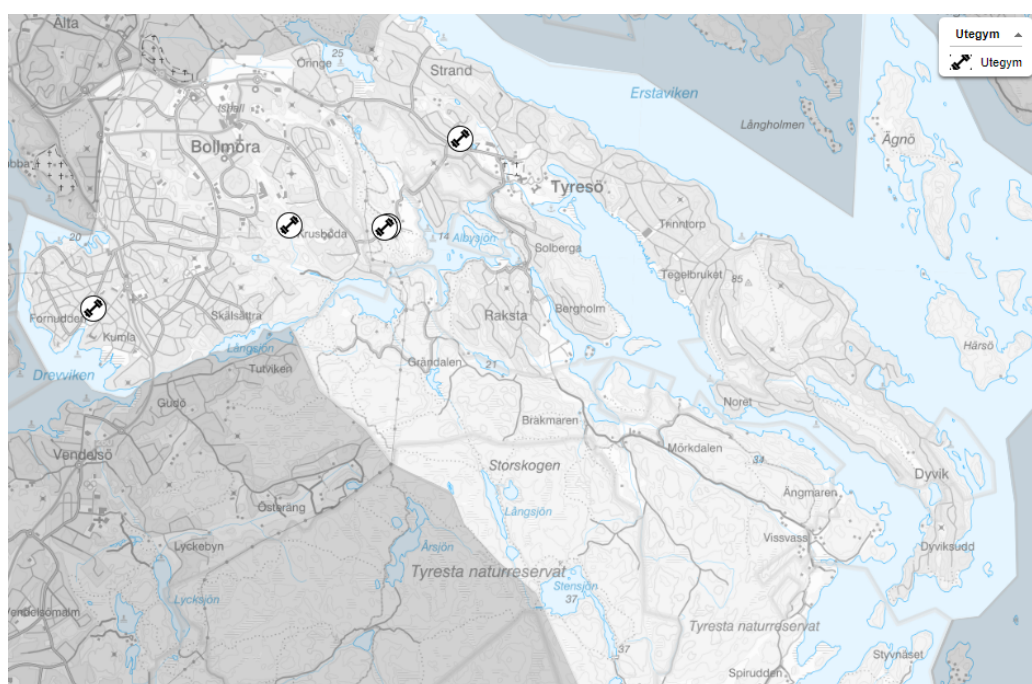
Nedan görs en genomgång av existerande och föreslagna spontananläggningar i kommunen. För vissa anläggningar har en enkel inventering av användandet genomförts i juni månad 2023, för att ge en indikation på hur dessa används. Information har även tagits fram för eventuella investeringskostnader för anläggningarna. Slutligen finns information om behovet av ytterligare kommunala anläggningar.

Utegym

Utegym är en spontanaktivitetsyta med installationer för att träna styrketräning. Många som tränar löpning/joggning kombinerar detta med styrketräning på utegym.

I undersökningen Ung Livsstil uppger 35 procent av ungdomarna att de besökt utegym de fyra senaste veckorna, och 11 procent har varit där 3-4 gånger. 45 procent skulle vilja träna på utegym en gång i veckan. Detta är en aktivitet där intresset i princip är helt lika för pojkar och flickor. Enligt besöksinventeringen är utegymmen välbesökta. I inventeringen är dock fler besökare pojkar/män (strax över 2/3). Efter badplatser är det den friluftss-/spontananläggning som flest ungdomar väljer att prioritera (13 procent).

Det finns fyra utegym i kommunen som alla drivs i kommunal regi: Alby Friluftsgård, Strandtorget vid Tyresö strand, Fornuddsparken samt ett utegym i anslutning till motionsspåret som går mellan Barnsjön och Wättingestråket.

De fyra utegym som kommunen tidigare har anlagt har kostat strax under 400 000 kronor per gym. Sommaren 2023 flyttades och nyanlades utegymmet på Wättingestråket i och med att det ska upprättas en dagvattendamm där gymmet tidigare låg. Nyanläggningen innebar en kostnad på nära 950 000 kronor, varav 1/3 var kostnad för redskap och 2/3 var markarbeten och montering. Det innebär en kapitalkostnad på något över 95 000 kronor årligen i 10 år. Utöver det ca 10 000 kronor årligen i driftkostnader.

Behov av kommunala anläggningar och kommunalt stöd

Utegymmen är populära anläggningar, det visar både inventeringen och Ung livsstil. Kultur- och fritidsnämnden har planerat för ytterligare tre anläggningar i kommunen, vilket verkar rimligt utifrån intresset.

Våren 2022 inkom ett Tyresöinitiativ om ett utegym vid Strandbadet lika det som finns på Strandtorget. Med utgångspunkt i detta gav kultur- och fritidsnämnden i

uppdrag att se över placeringen av potentiella utegym i kommunen och utreda förutsättningarna att skapa utegym som är mer kostnadseffektiva.

Hinderbana

En hinderbana är tänkt som ett komplement till ett av kommunens tre löparspår. Ett förslag om att bygga en hinderbana kom in som ett Tyresöinitiativ våren 2022. Förslaget gick ut på att anlägga hinder på olika platser längs med ett existerande löparspår på 3-5 km. Det skulle innebära 10-15 hinder med begränsat behov av underhåll.

Tanken med en hinderbana är att den ska komplettera löpningen med träning av styrka och smidighet. Det är en aktivitet som kan locka barn och unga ut i löparspåret och, beroende på utformningen, kan den även fungera som en aktivitet för hela familjen.

Hösten 2022 fick kultur- och fritidsförvaltningen i uppdrag att se över möjligheten att anlägga en hinderbana i anslutning till motionspår. En särskild behovsutredning kommer att göras i detta ärende.

Racketsport

Det finns två utomhus padel-banor som kommunen äger och som är avgiftsfria att använda för invånarna. Den ene finns på Wättinge, nedanför Kvarnhjulet, den andra finns på Trollbäckens IP. Investeringen har uppgått till ca 700 000 kronor per bana. Användarinventeringen visar att padelbanan i Wättinge används nästan lika mycket av unga även om de vuxna användarna är något fler. Banan används huvudsakligen av män/pojkar.

Kommunen arrenderar ut mark för utomhus tennisbanor på två platser, dels i Fårdala och dels på Persudde. Banorna disponeras av Trollbäckens tennisklubb och är inte tillgängliga för allmänheten.

Behov av kommunala anläggningar och kommunalt stöd

Det bedöms i dag inte finnas behov för ytterligare satsningar på spontanbanor för rackettsport.

Skateboard

Kommunen har anlagt en skatepark som ligger på Wättinge i anslutning till Stadsparken.

Skateparken är en yta med ramper och hinder som anlades för skateboard. Investeringskostnaden för parken uppgick till 4,1 miljoner kronor. I dag utnyttjas ytan både för skateboard (främst av män i 20-39 års ålder) och för kickbike (av barn/ungdomar/tonåringar). Parken är i vår inventering den specialanläggning som används mest, det var i snitt 5,7 användare vid varje tillfälle.

Behov av ytterligare kommunala anläggningar

Skatparken har kapacitet för ytterligare användande. Investeringskostnaden för en anläggning är hög. Bedömningen är att det i dag inte finns behov av fler skateparker.

Parkour

Parkourparken ligger bredvid skateparken i Stadsparken.

Parkourparken är en hinderbana som ska likna att ta sig fram i stadsmiljö på otraditionellt sätt. För att utöva parkour behövs styrka, smidighet och balans. Anläggningskostnaden för parken uppgick till 3,0 miljoner kronor. Parkourparken är i inventeringen den minst använda anläggningen. Vid två av inventeringstillfällena var det inga användare i parken. Det är främst barn i de yngre åldrarna, upp till 12 år, som använder parkourparken.

Vid Krusboda skola finns en parkourbana med betonghinder och en yta av platsguten gummi. Denna förvaltas av fastighetsenheten.

Behov av ytterligare kommunala anläggningar

Med tanke på den låga användningsgraden som har observerats av parkourparken bedöms det inte finnas ytterligare behov.

Spontanytor för fotboll och andra bollplaner

Det finns sedan länge en tradition att barn och unga ”hänger” vid ytor där de umgås och spelar fotboll. Längre tillbaka användes öppna gårdar, sedan började man anlägga grusplaner och i dag är det mest konstgräsytor som används aktivt.

Behovet av fotbollsplaner har senaste två åren behandlats i kultur- och fritidsnämnden, 2022 i *Behovsanalys idrottsanläggningar* och 2023 i *Behovsanalys 11-spelsplan i centrumnära läge*¹³. Dessa dokument behandlar behovet främst utifrån det behov som finns hos den organiserade idrotten, även om behovet av spontanytor också berörs.

I denna utredning lyfts fotbollsplanerna främst utifrån ett spontanidrottsperspektiv, för att belysa att spontanfotboll fortfarande är en populär aktivitet bland barn och unga och att det fortfarande kan finnas behov av satsningar på mindre konstgräsbelagda ytor för spontanfotboll. Så som utvecklingen har varit används de grusplaner som finns endast i begränsad grad för spontanfotboll.

---

¹³ *Behovsanalys idrottsanläggningar* fastställdes av kultur- och fritidsnämnden 2022-05-23 § 48. *Behovsanalys 11-spelsplan i centrumnära läge* fastställdes i kultur och fritidsnämnden 2023-02-20 §

Kommunen har fem stora 11-spelsplaner med konstgräs: Trollbäckens IP, Tyresövädden (2-planer), Strandskolan och vid Fornuddens skola. Dessa ytor kan bokas av skolorna och av föreningar för organiserad träning. Övrig tid pågår mycket spontan aktivitet och ett stort antal barn och unga tillbringar lediga dagar, eftermiddag och kvällarna på dessa ytor.

Det finns 7-spelsplaner med konstgräs vid Tyresö skola, Nyboda skola och Trollbäckens IP. Det finns en 5-spelsplan vid Kumla skola med konstgräs. Dessa fyra planer är bokningsbara för föreningar. Vid Bergfotens skola och Hanvikens skola finns enklare konstgräsplaner där begagnat konstgräs har lagts direkt på en grusplan. Tyresö bostäder har anlagd en konstgräsplan i Granängsringen. Vid Njupkärrs skola finns en 7-spelsgrusplan.

Vissa ytor används av skolorna under dagtid men alla används som spontanytor lediga dagar, kvällen och helger.

Utöver det finns ett antal äldre grusplaner. Vid Sofiebergsskolan finns en yta som används av skolan vid gymnastik och för lek på fritiden, men i begränsad grad som spontanyta för fotboll. Liknande användning har två ytor där paviljonger är anlagd på delar av ytan: vid Fårdala skola och vid Stimmet skola. Vid Breviks skola finns en grusplan med 5-mannamål som används av skolan där.

Multiplaner

Vid tre skolor finns asfalterade ytor som har försatts med kombinerade fotbollsmål och basketkorgar: Krusboda skola, Kumla skola samt Tyresö skola.

Spontanplan för basket

Kultur- och fritidsförvaltningen har anlagd en spontanplan för basketboll på Wättingstråket nedanför Kvarnhjulet.

Basketplanen är den anläggning där unga kvinnor utgör den största andelen av användarna. Den är inte den specialanläggningen som används mest, men användes vid alla inventerings tillfällen.

När basketplanen anlades användes en redan hårdgjord yta som underlag, och kostnaden för inköpet av korg och golv var så låg att den inte utgjorde någon investering utan togs som driftkostnad.

På sex skolgårdar finns basketplaner med asfalt och två korgar: Fårdala, Krusboda, Kumla, Stimmet samt Tyresö skola och Strandskolan. På ytterligare två skolor finns basketkorg på skolgårdens asfalterade yta: Dalskolan och Nyboda skola.

I undersökningen Ung Livsstil lyfts inte basket varken som en anläggning som ungdomarna tycker kommunen skulle prioritera eller som en aktivitet som man skulle önska att göra mer av.

Behov av kommunala anläggningar och kommunalt stöd

Kommunen har en särskilt spontanyta för basketball, och det finns åtta skolgårdar där det på olika sätt är möjligt att spela basket. Bedömningen är att det för närvarande inte finns något ytterligare behov av ytor för basketboll.

Spontanplan för beachvolley / handboll

Våren 2023 invigdes en ny spontanplan för beachvolley/handboll på Wättingestråket nedanför Dalskolan. Ytan är iordningställd och temporär i den bemärkelsen att den tas bort den dagen som Tyresö kommun ska ta bort dagvattenmagasinet som finns under.

Ekonomi

Investeringskostnaden för anläggningen för beachvolleyboll/handboll uppgick till 540 tkr när denna färdigställdes augusti 2023, vilket ger en kapitalkostnad på ca 60 tkr årligen i 10 år.

Behov av kommunala anläggningar och kommunalt stöd

I och med att ytan är ny har det inte varit möjligt att inventera hur den används. Därför är det för tidligt att säga något om ytterligare behov.

Spontaplan för innebandy utomhus

En spontanplan för innebandy färdigställs sommaren 2023 på Wättingestråket nedanför Dalskolan. Planen är temporär i den bemärkelsen att den tas bort den dagen som Tyresö kommun ska ta bort dagvattenmagasinet som finns under. Kostnaden för planen är så låg att den kommer att tas som en driftkostnad 2023.

Sedan tidigare har kommunen en spontanplan för innebandy vid Nyboda skola.

Behov av kommunala anläggningar och kommunalt stöd

I och med att ytan är ny har det inte varit möjligt att inventera hur denna används. Därför är det för tidligt att säga något om ytterligare behov.

Sammanfattning

Anläggningsbehov

Tabellen nedan är en sammanfattning av de anläggningsbehov som har identifierats i utredningen.

Anläggningsbehoven har delats upp i tre kategorier:

- **Anläggningsbehov ej identifierat**
- **Behov identifierat/ytterligare utredning**

I dessa frågor finns det åtgärder eller behov som har identifierats eller som

kan vara möjligt Det kan också behövas ytterligare utredning för att se om ytterligare behov finns. I båda fall föreslås att en ytterligare utredning görs.

- **Under utredning – beslutat**

Det finns ett identifierat behov där det antingen pågår en utredning eller där en åtgärd har beslutats.

Utöver det har aktiviteterna delats upp enligt organisationsform och tillgång till företrädare enligt uppdelningen på sidan 18:

- Bedriver spontana aktiviteter i **oorganiserat form** och saknar naturliga företrädare.
- **Organiserat form.**
Människor med särskilt intresse inom någon friluftsansktivitet eller friluftsidrott och som slutit sig samman för att skapa bättre förutsättningar för utövandet och för att utöva i gemenskap. Detta är aktiviteter som är möjlig att bedriva utan särskilda anläggningar men som i många fall kan gynnas av vissa anläggningar.
- **Organiserat form med anläggningsberoende:**
Människor som bedriver fritidsaktiviteter där man är beroende av anläggningar för att utöva dem, och därför måste ha strukturer för kontakt med kommunen. Dessa föreningar blir i mångt och mycket lika idrottsföreningar.

Aktivitet	Behov		
		Behovsanalys/Utredning föreslås KFN	
		KFR verka för utredning annan förvaltning.	
		Behovsanalys/Utredning beslutat/pågår	
		Beslutat åtgärd	
		Enklare åtgärd utan investeringsbeslut.	
		Inget behov identifierat	
	Ej identifierat	Behov identifierat / ytterligare utredning	Under utredning / Beslutat
Friluftaktiviteter			
Promenader och fotvandringar		Utredning underlätta promenader	
Löpning/Joggning		Utredning underlätta bostadsnära löpning	
Cykling - spontan - transport		Förutsättning cykling till och från anläggningar	Cykelplan
Cykling MTB			Behovsanalys MTB-bana
Cykling Landsväg			
Orientering		Stöd i kontakt med markägare mm	
Båtliv		Utreda ansvarig förvaltning båtliv	
Seglingsskolor			
Friluftsbad		Utrustningsnivå badplatser	
Vinterbad			Badbrygga klar inför säsongen.
Bastubad			Renovering bastu Alby
Kanot/Kajak			
Klättring			
Långfärdsskridskor			
Längdåkning			
Discgolf			Behovsanalys ytterligare discgolfbana
Boule			Flytt av banor till Trollbäckens IP
Bangolf/Minigolf			
Fågelskåda		Informationsinsats	
Geocaching			
Fiske			
Jakt			
Flygsport			

Aktivitet	Anläggningsbehov		
	Ej identifierat	Behov identifierat / ytterligare utredning	Under utredning / Beslutat
Spontananläggningar			
Utegymp			Behovsutredning ytterligare utegym
Hinderbana			Behovsutredning
Racketsport			
Skatepark			
Parcour			
Spontanytor fotboll			
Spontanplan basketboll			
Spontanplan för beachvolley/handboll			
Spontanplan för innebandy			

Organisatoriska behov

Utöver det som redovisas i tabellen nedan finns några organisatoriska frågor som lyfts under utredningen och som om de löses kan ge bättre förutsättningar för den framtida utvecklingen av spontan- och friluftsanläggningar:

- Inom det nationella nätverket för vandringsleder har en gemensam standard och ramverk tagits fram som stöd för utveckling av vandringsleder. Kriterierna handlar om organisering, den fysiska leden, upplevelse, service och kommunikation. Det vore önskvärt med en struktur för skötsel och markering av kommunala leder som tar utgångspunkt i standarden.
- Kontakten med båtklubbar sköts i dag huvudsakligen av samhällsbyggnadskontoret. Det är en fråga om inte båtliv är en sådan friluftsfråga där kultur- och fritidsnämnden borde vara en part som ska vara med och påverka.

Andra behov

- Transporter till och från kommunens anläggningar och miljöerna runt omkring. Att cykelställ och tillhörande faciliteter är planerade och attraktiva att använda.

Bilaga 1 Prövning av barnets bästa

Den 1 januari 2020 blev barnkonventionen svensk lag. Barnkonventionen slår fast att vid alla åtgärder och beslut som rör barn ska vad som bedöms vara barnets bästa beaktas i första hand. Vid beslut och åtgärder som rör barn till en liten del kan en enklare prövning göras.

Behovsanalysen omfattar behov av anläggningar för friluftaktiviteter och spontanidrott. Analysen påverkar barn.

Förvaltningen föreslår att de sammanfattande behoven av friluft- och spontananläggningar fastställs.

Barnets rättigheter i det aktuella ärendet

Barnkonventionen innehåller 54 artiklar som alla tillsammans utgör en helhet, är odelbara, ömsesidigt beroende av och relaterar till varandra. Vid prövning av barnets bästa måste först och främst de fyra grundprinciperna beaktas. Dessa är artikel 2 om ickediskriminering, artikel 3 om barnets rätt att få sitt bästa prövat, artikel 6 om barnets rätt till liv och utveckling och artikel 12 om barnets rätt att göra sin röst hörd och få den beaktad. Relevant här är också barnets rätt till lek, vila och fritid (artikel 31).

På vilket sätt, direkt eller indirekt, berörs barn och unga av beslutet eller åtgärden?

Barn och unga kommer att påverkas direkt eftersom tillgängliga spontan- och friluftsanläggningar påverkar barns möjligheter till motion- och träning samt till friluftsliv.

Har berörda barn och unga fått ge sina åsikter och har de beaktats?

I rapporten presenteras utförligt resultat från undersökningen Ung Livsstil, där kommunens högstadiel elever har fått uttrycka sina åsikter hur de motionerar, vilka aktiviteter de bedriver, vilka aktiviteter de skulle vilja hålla på med och vilken typ av anläggningar ungdomarna tycker kommunens ska satsa på.

Utöver det innehåller rapporten forskningsresultat som dels visar på svenska folkets friluftsvaner och dels på vilka aktiviteter som är de vanligaste idrotts- och motionsaktiviteterna i Sverige.

Behoven av spontan- och friluftsanläggningar har beaktats utifrån barn behov.

I behovsanalys och förstudier för enskilda lokaler behöver detta beaktas ytterligare i de specifika lokalerna.

Har barn och ungdomars hälsa, utvecklingsbehov och säkerhet beaktats?

Ja. Att ge möjligheter till motion och friluftsliv påverkar barnets hälsa positivt.

Har det identifierats risker som kan diskriminera enskilda eller grupper av barn och ungdomar?

I analysen har en bedömning gjorts av hur krav på dyr utrustning och särskilda kläder kan innebära trösklar för att komma i gång med olika aktiviteter.

Analysen innehåller även bedömningar av intresset för de olika aktiviteterna ur ett jämställdhetsperspektiv (i de fall där det funnits indikationer på att detta har varit en faktor).

Vilka olika handlingsalternativ har identifierats?

I behovsanalysen lyfts vissa behov av lokaler fram. Dessa behov behöver utredas ytterligare i varje särskilt fall för att se om och hur kommunen kan svara upp mot behovet. Barns behov bör belysas särskilt i alla framtida utredningar som tar avstamp i denna behovsanalys.

Har en analys för olika handlingsalternativ gjorts utifrån barnets bästa?

Att erbjuda anläggningar för spontanidrott och friluftsliv bedöms alltid vara positivt utifrån barnets bästa. Bedömningar om barnets bästa har väglett prioriteringen av de utredningsförslag som föreslås i analysen

Planera för återkoppling och utvärdering

I samband med vidare utredningar och förstudier bör barns synpunkter inhämtas.